

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖRÜLEN ŞİDDETİN
NEDENLERİ VE ÖNLENMESİNE
İLİŞKİN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

İLKNUR GEMİCİ

**İZMİR
2008**

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖRÜLEN ŞİDDETİN
NEDENLERİ VE ÖNLENMESİNE
İLİŞKİN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

İlknur GEMİCİ

**Danışman
Yrd.Doc.Dr.Namık ÖZTÜRK**

**İzmir
2008**

ÖNSÖZ

Bu araştırmamın başlangıcından bitiş aşamasına kadar pek çok kişinin yardımını aldım. Burada onlara teşekkür ederek minnettarlığımı belirtmek istiyorum.

Anket geliştirme sürecinde uzman görüşüne başvurduğum Yrd. Doc. Dr. şüheda ÖZBEN'E, ,Yrd. Doc. Dr. Yunus Remzi ZORALOĞLU'na, araştırma görevlisi İdris şAHİN'E ve araştırma görevlisi Necla şahin FIRAT'a yardımlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Anket uygulamalarında yardımcı olan tüm okul müdürlerine ve öğretmenlerine teşekkür ediyorum.

Araştırmanın her aşamasındaki sonsuz desteği, birikimi ve sabrı için tez danışmanım Yrd. Doc. Dr. Namık ÖZTÜRK'e sonsuz teşekkür ederek saygılarımı sunuyorum.

İstatiksel verilerin analizinde yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doc. Dr. Oğuz ve özellikle Yrd. Doc. Dr.Yaşar YAVUZ çok teşekkür ediyorum.

Son olarak çalışmalarımnda hep yanımda olan anneme, babama, kardeşime, eşim Barış GEMİCİ'YE yardımlarından ve desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum. Küçük yaşına rağmen onu ihmal ettiğim tüm anlarda bana anlayış gösteren, en sıkıntılı zamanlarında bana sevgisiyle moral veren oğlum Emek Deniz GEMİCİ' ye çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLolar LİSTESİ.....	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	VIII

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Şiddet.....	3
Araştırmanın Amacı.....	9
Araştırmanın Önemi.....	9
Problem Cümlesi.....	9
Alt Problemler	9
Sayıtlar.....	11
Sınırlılıklar.....	11
Tanımlar.....	11
1-Saldırganlık.....	11
2-Akran Zorbalığı.....	11
3-İlköğretim Okulu.....	12
4-Öğretmen.....	12
5-Yönetici.....	12
Kısaltmalar	12

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR.....	13
1-Şiddetle İlgili Genel Yaklaşımlar.....	13
2-Şiddetin Günümüz Toplumlarındaki Durumu ve Nedenleri.....	15
3-Şiddetin Türkiye’deki Nedenleri.....	20

4-Okullarda Görülen Şiddet Olaylarıyla İlgili Araştırmalar.....	27
5-Şiddet ve Medya.....	30
6-Çizgi Filmler ve Şiddet.....	34
7-Bilgisayar Oyunları ve Şiddet.....	36
8-Ailelere Öneriler.....	38

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	43
Araştırmanın Modeli.....	43
Evren ve Örneklem.....	43
Veri Toplama Araçları.....	46
Veri Toplama.....	47
Verilerin Çözümlemesinde Kullanılan İstatiksel Teknikler.....	47

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM.....	49
1- Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	49
2- İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	51
3- Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	53
4- Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	55
5- Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	56
6- Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	63
7- Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	68
8- Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	74
9- Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	78

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
------------------------	----

Sonuçlar.....	82
Öneriler.....	84
KAYNAKÇA.....	88
EKLER.....	95
1-Kişisel Bilgi Formu.....	95
2-Şiddetin Nedenleri Ölçeği.....	96
3-Şiddetin Önlenmesi Ölçeği.....	96

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO	<u>Sayfa</u>
1. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	44
2. Örneklem Grubunun Yaşa Göre Dağılımı.....	44
3. Örneklem Grubunun Mezun Olduğu Okul Türüne Göre Dağılımı.....	45
4. Örneklem Grubunun Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı.....	45
5. Örneklem Grubunun Çalışılan Kademeğe Göre Dağılımı.....	46
6. Öğretmenlerin Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	49
7. Öğretmenlerin Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	51
8. Yöneticilerin Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	53
9. Yöneticilerin Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	54
10. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	57
11. Öğretmenlerin Yaşa Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	58
12. Öğretmenlerin Yaşa Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Varyans Çözümleri.....	59
13. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	60
14. Öğretmenlerin Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	61

15.Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	62
16. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	63
17. Öğretmenlerin Yaşa Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	64
18. Öğretmenlerin Yaşa Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Varyans Çözümleri.....	65
19. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	66
20. Öğretmenlerin Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	67
21. Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	68
22. Yöneticilerin Cinsiyetlerine Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	69
23. Öğretmenlerin Yaşa Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	70
24. Yöneticilerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	71

25. Yöneticilerin Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	72
26. Yöneticilerin Çalıştıkları Kademeye Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	73
27. Yöneticilerin Cinsiyetlerine Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	74
28. Yöneticilerin Yaşa Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	75
29. Yöneticilerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	76
30. Yöneticilerin Çalıştıkları Kademeye Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	77
31. Yöneticilerin Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı.....	78
32. Öğretmen ve Yöneticilerin Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları.....	79
33. Öğretmen ve Yöneticilerin Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları.....	80

ÖZET

Bu araştırma ilköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinin yaş, cinsiyet, meslekteki kıdem, mezun olduğu okul türü, görev yaptığı kademe gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu farklılık tespit edilirken araştırmacı tarafından geliştirilen “İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Nedenleri” ve “İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Önlenmesi” ölçekleri kullanılmıştır.

Araştırmanın bulguları aşağıdaki gibidir.

İlköğretim kurumlarında çalışan yöneticilerin şiddetin nedenlerine ve şiddetin önlenmesine ilişkin algıları öğretmenlerinkinden düşüktür. Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mezun oldukları okul türü, meslekteki toplam hizmet sürelerine göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında fark önemli bulunmuştur. Öğretmenlerin yaş, mezun olduğu okul türü ve meslekteki toplam hizmet süresine göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarındaki fark önemli bulunmuştur.

Yöneticilerin çalıştıkları kademe, mezun olduğu okul türüne göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarındaki fark önemli bulunmuştur. Yöneticilerin sadece mezun oldukları okul türüne göre şiddetin önlenmesine ilişkin algıları önemli bulunmuştur. Yönetici ve öğretmenlerin şiddetin nedenleri ve şiddetin önlenmesine ilişkin algılarındaki fark önemli bulunmuştur.

ABSTRACT

This research investigated the principals and teachers point of view opinions about violence reasons and to prevent the violence which shown in the primary school.

The research sample consisted 81 principals and 219 teachers totally 300 persons, working in the primary school in the metropolitan area of İzmir in 2007-2008. Research is in the scannig model.

“Personal Data Form” , “The Reasons of Violence in The Primary Schools” and “To Prevent the Violence in the Primary Schools” were used to collect the data for the research. The questions were improved by the researcher. Nine questions were answered in the research.

Our questionare evauation was analysed and interpreted is SPSS statistic program.

The results of the research are summarized below.

Principles’ scorres for the reason of violence and to prevent the violence are faller than teachers’. Teachers’ scores for the reasons of violence variables as gender , age, educational level, the duration of the teaching service result in significant effects. Teachers’ scores for the prevent the violence variables as age, educational level, the duration of the teaching service result in significant effects.

Principles’ scores for the reasons of violence variables as educational level and working level result in significant effects.

The research has shown that there is a significant correlation between the perceptions of both principles and teachers’ perceptions concerning reason of violence and prevent the violence.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar, araştırmada kullanılan kavramların tanımları ve kısaltmalar ele alınmıştır.

Problem Durumu

Ülkemizde son yıllarda gerek yapılan araştırmalardan, gerek medyadan takip edebildiğimiz olaylardan, gerekse gözlemleyebildiğimiz durumlardan şiddet vakalarının ilköğretim kurumlarına kadar indiği görülmektedir. Bu durum özellikle geçtiğimiz ve içinde bulunduğumuz yıl medyada geniş yer bulmuştur. Kimi zaman duyduğumuz kimi zaman okullarımızda da tanık olduğumuz şiddet olayları yalnızca liseler değil masumluğunu yitirmediğini düşündüğümüz ilköğretim okullarına sıçramıştır.

Hem veli olarak hem de öğretmen olarak okullarımızda çocuklarımızın maruz kaldığı yada bizzat uyguladığı itme, azarlama, ad takma, tükürme gibi eylemler ilerleyen zamanlarda ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Ülkemizde şiddetin bir terbiye biçimi olarak algılanması özellikle geleneksel aile yapısı içerisinde kendine geniş yer bulması bilinen bir gerçektir. Şiddetin hem aile içinde hem de kamusal alanda meşru görülmesi; şiddetin hem tekrarlanmasına hem de gizlenmesine yol açmaktadır. Aileler sözde terbiye adına çocukların ağızlarına biber sürülmekte, onları dövmeğe, bodrum gibi karanlık odalara kapatılmakta, çimdiklemekte, zincire bağlanmakta, aç bırakılmakta, azarlanmakta, aşağılanmaktadır.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'nın yaptığı bir çalışmaya göre ülkemizdeki ailelerin üçte birinde aile içi fiziksel şiddet vardır. Şiddet uygulanan ailelerin dörtte üçünde çocukların şiddete tanık oldukları saptanmıştır. Bu çocukların şiddet sonrasında korku, anne-babayı sevmeme, içine kapanma, saldırganlık şeklinde tepki verdikleri gözlenmiştir. Aile içi şiddetin sosyo-ekonomik düzeyin düşüklüğü, kadının işinin olmaması, alkol bağımlılığı, hanedeki birey sayısının fazla olması ve eşlerin toplam eğitim düzeyinin düşüklüğü ile arttığı gözlemlenmiştir.(Aktaş,2006)

Bireyler, ilgisiz ana-baba tutumları (Dahlberg, 1998), yetersiz sosyal çevre ve toplumda şiddete maruz kalma (Cillessen, 2002), okul başarısızlığı ve antisosyal arkadaş grupları ile yakınlık kurma (Herrenkohl, Maguin, Hill, Hawkins ve Abbott, 2000), başarısız kimlik gelişimi gibi etkenler sonucunda şiddet davranışlarında bulunabilmekte yada şiddet kurbanı olabilmektedir. Kişi, gelişim süreci boyunca kendini güvenli hissetmesine olanak tanıyan çeşitli davranışlar gösterir. Bu davranış biçimlerinden bazıları, zorbalık (bullying), sözel yada fiziksel şiddet gibi şiddetin değişik biçimlerinden birisi olabilir.

Şiddet kavramı, birden bire ergenlik döneminde ortaya çıkan bir olgu olarak görülmemektedir. Çocukluk yıllarındaki yaşantılar, arkadaşlar tarafından kabul görmeme ve daha önce sözü edilen etkenlerden biri yada genelde bir kaç zaman içerisinde bir araya geldiğinde bireylerin suça iten şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre ergenler, özellikle ailelerindeki ve çevrelerindeki modellerden yararlanarak, okullarındaki ve yaşadıkları toplumdaki saldırganlık biçimlerini öğrenmektedirler.

Ana-babaları arasındaki şiddete tanık olan çocuklar, genellikle yerleşik hale gelen davranış problemleri sergilemektedirler. (Williams ve Myers, 2004).

Bu etkenlerin yanında medyada yer bulan şiddet olayları, bilgisayar oyunlarındaki şiddet tek başına şiddete neden olarak gösterilemese bile diğer etkenlerle birleştiğinde şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Medya, çocuk ve gençlere şiddetin nasıl uygulanacağını öğreten kahramanlar yaratmaktadır. (Çöğün;1997)

Yapılan araştırmalar başlarda konunun toplumsal boyutlarıyla ilgilenmiş, okullardaki şiddet olaylarının artmasıyla eğitim kurumlarındaki boyutu ele alınmaya başlanmıştır. Ancak henüz ilköğretim kurumlarında görülen şiddet olaylarının yeterince araştırılmadığı ortadadır.

Öğretmenler ilköğretim kurumlarında yaşanan şiddet olaylarının kimi zaman gözlemcisi, kimi zaman bir parçası haline gelmektedirler. Şiddet olaylarının nedenleri ve önlenmesiyle ilgili öğretmen görüşlerinin alınması alana olumlu katkı sağlayacaktır.

Şiddet

Sözlüklerde “sertlik, katılık, sözle yola getirme yerine kaba kuvvet kullanma; azarlamada ve cezalandırmada aşırı gitme” şeklinde tanımlanan şiddet, saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimidir. Ancak saldırganlıkla aynı anlama gelmez. Bu anlamda şiddet, herhangi bir nesne, varlık yada kişiye doğru yönlendirilmiş, yönlendirilişi kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı bir eylemi, kimi zaman da eylemden kaçınmayı veya eylemsizliği içerir. Bu anlamda fiziksel anlamdaki her türlü saldırı , şiddet tanımı unsurları arasında yer alırken fiziksel olmayan kimi sözlü davranışlar da bu tanım kapsamına girer. (Ünsal 1996: 29-30).

Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu’nda şiddet, “Gücün yada fiziksel kuvvetin; tehdit yoluyla yada gerçekte; fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli yada yoksunluğa (ihtimalde yada gerçekte) neden olacak şekilde; kendine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluma karşı niyetli biçimde kullanılması” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdaki “niyet” ve “motivasyon” anahtar kavramlardır. Bu karmaşık tanımı aşağıdaki noktalarla basitleştirmek mümkündür:

- Şiddet davranışları kişinin kendisine (örneğin intihara teşebbüs ya da intihar etme), bir başkasına (tanıdığı yada tanımadığı), bir gruba ya da topluma (çatışmalar ya da savaşlar) yönelik olarak ortaya çıkar.
- Şiddet genellikle kasıtlıdır.
- Şiddetin yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ve yoksunluk gibi sonuçları vardır.
- Fiziksel olarak bir hasar vermese de tehdit de bir şiddet davranışıdır.
- Yetkinin kasıtlı olarak kötüye kullanımı da şiddettir.

Şiddet ilk anda genellikle “güç” sözcüğünü çağrıştırmaktadır. Hukuksal açıdan olaya bakıldığında şiddet tanımının günlük kullanıma göre çok daha net ifade edildiği görülmektedir. Ceza hukukunda insana karşı gerçekleştirilen tüm darbeler şiddet olarak nitelendirilmez. ”İnsanın benzerlerine karşı giriştiği, onlarda önemli yada önemsiz hasarlar, yaralar oluşturan, saldırganlık ve hoyratlık ifade eden hareketler” şiddet

eylemleri olarak adlandırılır. Zamanla hukuk sistemindeki gelişmeler ile şiddetin dahili (iç) hasarları da tanım kapsamına alınmıştır. Birini tehdit etmek, onun malına kötü davranarak ruhsal durumunun bozulmasına neden olmakta şiddet suçu kapsamındadır. Medeni hukukta şiddet eylemi, insanın istemi üzerinde onu geri adım atmaya zorlayacak baskı uygulaması olarak geçmektedir.

Şiddeti genelde algılandığı gibi yalnızca “fiziksel zarar” ile açıklamak yeterli değildir. Ruhsal anlamda da bireyde yada toplumsal boyutta değişken sürelerde, hatta kalıcı etkileri olabilir. Şiddetin biçimlerine göre gözden geçirilmesinde, fiziksel, duygusal-psikolojik, sözel , cinsel , ekonomik ve daha pek çok davranış , şiddet biçimleri olarak karşımıza çıkar. Genel bir sınıflama ile; kişinin kendine uyguladığı şiddet, kişiler arası şiddet (aile içi şiddet) , örgütlü (organize) şiddet (savaşlar) şiddet tiplerini oluştururlar (Atman 2003: 333).

Yine Dünya Sağlık Örgütü şiddet türlerini dört ana başlıkta toplamaktadır

1-İhmal(İstismar) ve Kötüye Kullanım: Çocuk ihmal ve istismarı kapsamlı bir olgu olmasına karşın çocuğa yönelik istismar kapsamında fiziksel istismar ön plana çıkmaktadır.

Aral’ın (1997) yaptığı “Fiziksel İstismar ve Çocuk” başlıklı çalışmada çocukların % 65.72’sinin anne yada babası tarafından fiziksel istismar edildiklerini belirlemiştir

Çocuk ihmali genelde ailenin, ilgili kurumların yada devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi şeklinde tanımlanabilir. Bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların en üst düzeyde gelişimlerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bakım ve beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, anne baba olarak çocuğa karşı görevlerini yeterince yerine getirilmemesi ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışına örnek olarak verilebilir.

Aktif bir olgu olarak nitelendirilen istismar ise anne, baba yada bakıcının çocuğa zarar vermesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Çocuk istismarı istem dahilinde fiziksel zarar verme, çocuğun kötü beslenmesine yol açma, cinsel istismar, çıkar için kullanma,

bundan da öte çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı her türlü faaliyette bulunmayı içermektedir

Yakın kişilerin çocuğun gelişimine sürekli zarar veren hareketleri sonucu çocuğa sosyal olarak mevcut kaynakların sağlanmaması, bunlardan yoksun bırakılması fiziksel ihmal olarak tanımlanabilir. İstismar türleri içinde tanımlanması ve belirlenmesi en kolay olan fiziksel istismar ise çocuğun kaza dışı hasar görmesi ya da fiziksel olarak cezalandırılması olarak ifade edilmektedir. Fiziksel istismar vakalarında; kafatasının altında dövülme sonrası oluşan iç kanamalar sigaradan oluşan yanık izleri, kısmen kapanmış kırıklar, çürükler, morarmalar ve buna benzer kazara olmayan yaralanmalar tespit edilmiştir. Çocuk ölümlerine neden olan hamilelikte annenin aşırı alkol ve uyuşturucu kullanması ve çocukların kasten öldürülmeleri, yakılmaları ve zehirlenmeleri gibi fiziksel istismar vakalarına da rastlanmaktadır.

Çocuğun sevilmemesi, ihtiyacı olan duygusal ilgi ve yakınlığın ona gösterilmemesi duygusal ihmal olarak kabul edilmektedir.

Çocuk ihmal ve istismarı ailenin yaşam stresiyle ilgili olup ailedeki ekonomik ve sosyal sorunlar, ihmal ve istismara yol açabilir.

Anne-baba yoksunluğu ise ayrı bir faktör olarak ele alınabilir. Ölüm, boşanma veya ayrı bir yerde çalışma nedeniyle parçalanmış aileler, çocuk istismarında önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır. Anne-baba tarafından ihmal ve istismar edilme, anne-baba arasındaki şiddete tanık olma, parçalanmış aileden gelme veya çeşitli aile sorunlarının çocukta yarattığı duygular çocuğun yaşam biçimini ve ilişkilerini önemli ölçüde etkileyerek çocuğun bunları öğrenerek taklit etmesine, dolayısıyla istismarcı bir kişilik kazanmasına neden olabilir.

2-Fiziksel şiddet: Fiziksel şiddet, karşıdaki kişinin canının yanmasına, yaralanmasına yada ölümüne sebep olan kasıtlı olarak yapılan davranış yada davranışlardır. Bu tanım bizim günlük hayatta kullandığımız tanıma oldukça yakındır. Tokat atma, tekme atma, yumruk atma, kafa atmak,boğazını sıkma,ağzını kapatarak boğmaya teşebbüs etmek,birisine bir şeyler fırlatma, çimdikleme, sertçe itip kakma, sarsmak,birini bağlama,yakmak,bir cisimle vurma ,saç çekmek, saç yolmak, saçından tutup sürüklemek, bir odaya kapatmak, kesici, delici alet ve ateşli silah kullanmak, ısırma,

tükürmek, el, kol bükme, yere yada duvara fırlatmak, kişinin vücudunda sigara söndürmek fiziksel şiddet içine girmektedir.

3-Psikolojik Şiddet: Karşıdaki kişiye sistemli bir biçimde yapılan, kişinin benliğini, psikolojik ve sosyal gelişimini, ruhsal bütünlüğünü etkileyen olumsuz yargılar, atıflar yada sözel davranışlardır. Kişilerin bedensel veya kişilik özellikleri kullanılarak, baskı kurularak, duyguları kullanılarak istemediği muameleye maruz bırakılmasıdır. Korkutmak, tehdit etmek, aşağılamak, reddetmek, onların öz güvenini sarsmak amacıyla yapılan her türlü sözlü ve fiili tutum ve davranış biçimleri, psikolojik şiddet türlerindedir.

Özellikle reddetme, aşağılama, yıldırma, yoksun bırakma, çocuğun davranış bozukluğu göstermesine göz yumma ile küfür, küçümseme, hakaret, isim takma, tehdit ve tahkir gibi sözlü şiddet türleri, her şeyden önce öz güveni, şahsiyeti ve itibarı yok etmeye yarayan çok etkili ve tehlikeli bir yöntemdir. Diğer taraftan, fiili olarak gösterilen bazı tavır ve tutumlar da kişilerin psikolojik yönden olumsuz olarak etkilenmelerine neden.

Çocukların yaramazlık yapmalarını fırsat bilen bazı ailelerin, onları (karanlık) bir yere kilitleyip günlerce aç susuz bırakmaları da, çocukları bilinçli bir biçimde ihmal etme ve yanlış terbiye metotlarındandır.

Bunun yanında çocuklarını çalıştırmak, evin maddi ihtiyaçlarını çocukların omuzlarına yıkmak, yeterince para getirmediği düşünülürken onları cezalandırmak çocuk istismarının en kötü örneklerindedir.

Psikolojik şiddetin en büyük özelliği sürekliliği olması ve tekrarlamasıdır.

4-Cinsel Şiddet: Bir kişinin, diğer bir kişiyi kendi cinsel gereksinim yada isteklerin doyumu için cinsel nesne olarak kullanması yada kullanılmasına göz yumulmasıdır. Cinsel şiddet kişilerin istekleri dışında ve istemedikleri biçimde cinsel eyleme zorlanmasıdır.

Çocukların cinsel yönden istismar edilmesi ve cinsel tacize uğraması, büyüklerin kendi cinsel ihtiyaçlarını tatmin edebilmek için, çocukları cinsel yönden kullanmaları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Cinsel istismar, çoğu zaman çocukların rızası olmadan, ya ikna etmek, ya değişik yöntemlerle kandırmak (vaatte bulunmak), yada tehdit etmek

suretiyle gerçekleşebilmektedir. Cinsel obje olarak kullanılmanın ne olduğunu idrak edemeyen ve dolayısıyla tepki veremeyen veya direnme gücünü henüz geliştirememiş olan çocuklar, özellikle Batı dünyasında çocuk pornografisinin kurbanı olmaktadır .Bu tip olayların örneklerini sık sık ekranlarda görmekteyiz.

Cinsel yönden istismar edilen çocukların başında kız çocukları gelmektedir. Cinsel istismarın baş aktörleri ise yetişkin erkeklerdir. Araştırmalara göre, kendi emelleri uğruna, çocukları cinsel yönden istismar edenlerin %95'i yetişkin erkeklerdir.

Ülkemizde cinsel şiddet mağduru kadınların yaşadıkları geleneksel aile yapısı gereği açığa çıkmamaktadır. Cinsel şiddet mağduru genç kızlar şiddeti uygulayan ile daha yüzünden akıl almaz boyutlara ulaşmıştır. Bilindiği gibi halen ülkemizde genç kızların namusu kendisine tecavüz eden kişi ile evlendirilmek sureti ile temizlenmektedir.

Cinsel şiddet cinsel içerikli konuşma, teşhircilik, zorla pornografik yayınlar izlettirmeden her türlü cinsel ilişki ve zorla fuhuşa teşvik gibi çocuğun onaylamadığı, rıza göstermediği ya da tam olarak anlayamadığı bir dizi davranışı içerir.

Tsytsarev ve Callahan (1995) şiddetin, ihtiyaçların tatmin edilmesi ile ilgili olarak nasıl oraya çıktığı üzerinde durmuşlardır. Bu bakış açısından şiddet aşağıdaki yönleri ile düşünülebilmektedir.

- Gerginlik azaltan bir araç olarak: Bu tür şiddet biçiminde, kızgınlık ve şiddet dürtülerle ortaya çıkar ve boşaltılması gerekir. Şiddet göstermek bu gerginliği azaltmanın bir yoludur.
- Geçici özgüven aracı olarak : Başkalarına gösterilen şiddet davranışı kişiye özgüven, iktidar ve büyüklük sağlayabilir.
- Duygusal durum aktarımı ve dalgalanma yaratma aracı olarak: Şiddet, etki yaratma, duygusal boşluk ve sıkıntıdan kaçma amacı ile kullanılabilir.
- Açığı kapama (compensation) ya da yerine koyma (substitution) amacı için kullanılacak bir araç olarak: Temel gereksinimlerden kaynaklanan hayal kırıklığı (örn: aşk, güç ve toplumsal başarıya duyulan ihtiyaç), gerginlik ve kızgınlık sonucu şiddetin başkalarına ve sık olamasa da insanların kendilerine yönlendirildiği görülmektedir.

- İletişim aracı olarak: Şiddet bazı alt kültürler için önemlidir ve grup içinde ilişki kurulmasına ve hiyerarşi oluşmasına yardımcı olmaktadır. Dahası, şiddet ve saldırgan davranışlar karmaşık duygusal ilişkileri basitleştirmektedir. Fiziksel ve psikolojik şiddet başkalarını yönlendirmede kullanılmakta ve ulaşılması zor hedeflere daha kolay ulaşılmasını sağlamaktadır.

Chisholm'un (1995) aktardığına göre Lefer (1984) şiddete eğilimli kişilerin (violence-prone individual), baskının, önlemenin, çekingenliğin, tepkinin , akılcılığın ve vicdanın gücüne bağlı olarak:

- Neden göstermeden şiddeti amaca ulaşmak için kullananlar,
- Vicdanında neden bulmaya çalışarak şiddeti bir amaca ulaşmak için kullananlar,
- Uyuşturucu kullanımı ve bilinçsizlik durumunda şiddet kullananlar,
- Bir başka şiddete eğilimli kişi (violence-prone individual) ile işbirliği yaparak şiddet kullananlar, olarak dört grupta incelenebileceğini belirtmektedir.

Şiddetin genel olarak hayatımıza ne kadar girmiş olduğu verilen tanımlardan ve bilgilerden anlaşılmaktadır. Özellikle hangi hareketlerin şiddet kapsamına girdiğinin bilinmesi onu fark etme açısından büyük önem arz etmektedir.Sadece fiziksel zararlar sonuçlanan davranışları şiddet olarak adlandırmak sözel şiddeti yok saymak yapılan en büyük hatalardandır.

Öğretmenlerimizin okullarımızda ders dışı tüm davranışları denetlemesi mümkün değildir. Çoğu zaman bize yansıyan basit yaralanmalar, itişmeler sonucu gerekli tepkilerde bulunulur. Ancak öğrencilerimizin birbirlerine karşı acımasızca söylemlerde bulunmaları, ad takmaları, birbirlerine vurmaları onların şiddet davranışı göstermediğini kanıtlamaz. Var olan bu şiddet davranışlarını sadece kötü çevre, düşük eğitim düzeyi olarak açıklamak da yanlış olur.Çünkü şiddet sadece bu etkenlere sahip okullarda görülen bir durum değildir.

Öğretmenlerimizin fiziksel ceza kullanmaları her zaman bilinen, yaşanan ama pek kabul edilmeyen bir durumdur. Cezanın istenmeyen davranışları engelleme konusundaki etkisi göz ardı edilemez. Ancak verilen ceza istenmeyen davranış

tekrarladığında daha da artmak zorundadır. Bu durumda fiziksel cezaları kaçınılmaz kılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı ilköğretim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin bu kurumlarda görülen şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda öneriler geliştirilmesidir.

Araştırmanın Önemi

Araştırmaya başlamadan önce incelenen kaynaklarda konunun ilköğretim boyutunu daha önce hiç incelenmemiş olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan araştırma hem şiddetin ilköğretim kurumlarındaki boyutunu ortaya çıkaracak hem de konunun birinci gözlemcileri ve muhatapları olan yönetici ve öğretmenlerin düşüncelerini ortaya koyacaktır. Böylece sayısı giderek artan şiddet olaylarının nedenleri tespit edilirken aynı zamanda bu tip olayların önlenmesine ilişkin yarar sağlayacaktır.

Araştırmacı tarafından geliştirilen ŞNÖ ve ŞÖÖ öğretmen ve yönetici görüşlerini cinsiyet, yaş, okul türü, toplam hizmet süreleri, çalışılan kademe gibi alt başlıklara göre incelemiştir. Daha önce yapılan şiddetin nedenleri ve önlenmesiyle ilgili betimsel çalışmaların ötesinde ölçek kullanılarak reel sonuçlar elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın öğretmen ve yönetici gözlemlerine dayanarak ilköğretim öğrencilerinin göstermiş olduğu şiddet davranışının nedenlerine ve bu davranışların önlenmesi için yapılabilecek çalışmalara yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Problem Cümlesi

İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri nelerdir? Bu görüşler öğretmen ve yöneticilerin kişisel ve mesleki özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

Alt Problemler

1. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

2. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin önlenmesine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
3. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin yönetici görüşleri nelerdir?
4. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin önlenmesine ilişkin yönetici görüşleri nelerdir?
5. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri onların;
 - a- Cinsiyetine,
 - b- Yaşlarına,
 - c- Mezun oldukları okul türüne,
 - d- Öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine,
 - e- Çalıştıkları kademeye (sınıf – branş) göre farklılık göstermekte midir?
6. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin önlenmesine ilişkin öğretmen görüşleri onların;
 - a- Cinsiyetine,
 - b- Yaşlarına,
 - c- Mezun oldukları okul türüne,
 - d- Öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine,
 - e- Çalıştıkları kademeye (sınıf – branş) göre farklılık göstermekte midir?
7. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin yönetici görüşleri onların;
 - a- Cinsiyetine,
 - b- Yaşlarına,
 - c- Mezun oldukları okul türüne,
 - d- Çalıştıkları kademeye,
 - e- Toplam hizmet sürelerine göre farklılık göstermekte midir?
8. İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin önlenmesine ilişkin yönetici görüşleri onların;
 - a- Cinsiyetine,
 - b- Yaşlarına,
 - c- Mezun oldukları okul türüne,
 - d- Çalıştıkları kademeye,
 - e- Toplam hizmet sürelerine göre farklılık göstermekte midir?
- 9- İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin
 - a- Şiddetin nedenlerine

b-Şiddetin önlenmesine ilişkin görüşlerinde farklılık var mıdır?

Sayıtlar

Görüşme yapılan yöneticiler ve öğretmenler anket sorularının içtenlikle yanıtlamış ve yanıtlarında var olan durumu olduğu gibi yansıtmışlardır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma İzmir ilinde görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır. Bu öğretmenler kura sonucu belirlenmiş üç merkez ilçede bulunan okullardan, yine kura sonucu belirlenen on okulda çalışan öğretmenlerdir.

Araştırma zaman bakımından da sınırlılık göstermektedir. Araştırma 2007-2008 öğretim yılında gerçekleşmiştir. Dolayısıyla çalışma bu zaman diliminde seçilen okullarda çalışan öğretmen görüşlerini yansıtmaktadır.

Tanımlar

1-Saldırganlık

Diğer kişiyi sözel veya fiziksel açıdan incitmeye yönelik veya nesnelere ve/veya kişinin kendisine yönelmiş nefret, kızgınlık ve düşmanlık içeren hareketler bütününe verilen addır.

2-Akran Zorbalığı

Bir yada bir grup insanın kasıtlı olarak, tekrarlı bir biçimde diğer bir kişiye ya da bir grup kişiye karşı acı vermek, korkutmak, sindirmek yada yıldırımak amacıyla yapılan davranışların tümü olarak tanımlanabilir.(MEB;2006)

3- İlköğretim Okulu

Zorunlu öğrenim çağındaki kız ve erkek çocuklarının eğitim ve öğretimini sağlamak üzere açılmış olan, devlet tarafından denetlenen, öğrenim süresi sekiz yıl olan okul.

4-Öğretmen

Bu araştırmada “öğretmen” sözcüğü ile ilköğretim kurumlarında görevli sınıf ve branş öğretmenleri kastedilmektedir.

5-Yönetici

Bu araştırmada “yönetici” sözcüğüyle ilköğretim kurumlarında çalışan ve birinci derecede kurumun idareciliğinden sorumlu kimse kastedilmektedir. Araştırmada aynı zamanda yönetici derken hayatlarının belli bir döneminde yöneticilik yapmış öğretmenlerde yönetici kapsamına alınmıştır.

Kısaltmalar

ŞNÖ: Şiddetin nedenleri ölçeği

ŞÖÖ: Şiddetin önlenmesi ölçeği

O: Aritmetik ortalama

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR

1-Şiddetle İlgili Genel Yaklaşımlar

Şiddet ile ilgili çalışmalar çok geniş bir yelpazeye yayılmakta. Kişilerin şiddet eylemlerini içgüdüsel yada davranışsal olarak nitelendiren bilim insanları kimi zaman şiddeti öğrenebilen bir davranış olarak belirtirken kimi zaman bir tepki olarak belirtmektedir.

Şiddet davranışını ilk olarak evrimin babası Darwin'in yaklaşımıyla görelim. Darwin şiddet veya saldırganlığın içgüdüsel olduğu kuramını, Evrim teorisinin temel dayanaklarından biri olarak sunmaktadır. Canlılar arasındaki ilişkiyi bir ölüm kalım savaşı olarak nitelendiren Darwin (Rüstov 1939: 491), “şiddetin, insanın insanla ilişkisinden daha önce, diğer canlı türlerinde ve insanın doğa ile ilişkisinde de görüldüğüne” dikkat çekerek, doğadaki şiddetin kaynağını “doğal ayıklanma/seleksiyon (naturelle selection) mekanizması” ile açıklamaya çalışmıştır. Evrim teorisinin temel dayanaklarından biri olan bu iddiaya göre, buldukları coğrafi konumun doğal şartlarına uygun yapıda ve güce sahip canlılar hayatlarını ve nesillerini sürdürebilmişlerdir. Uygun yapıda olmayan ve daha güçsüz olanlar ise yok olmuşlardır. Şu halde saldırganlık ve şiddet canlıların ortak kökenli dürtüsü yani içgüdüdür ve bu iç güdü insana insan-öncesi atalarından kalıtımsal olarak geçmiştir” der.

Şiddetin içgüdüsel bir davranış olduğu iddiasının en güçlü savunucusu Sigmund Freud'tur. Freud, tüm normal ve normal dışı insan davranışlarının genetik olarak belirlenen iki temel içgüdü'nün etkisiyle çıktığını savunmuştur. Bunlar “yaşam içgüdü (Libido-Eros) ve saldırganlık-ölüm içgüdü (Destrudo-Thanatos)'dür. Freud, bu iki temel içgüdü'nün doğuştan geldiğini, tüm insanlarda ortak olduğunu, insanın ruhsal yaşamını ve davranışlarını belirleyen temel organizasyonun bu iki gücün etkisi altında biçimlendiğini söylemiştir.

Şiddeti içgüdülerle açıklamak, kişiler arasındaki bu davranışı olağan görmek anlamına geldiğinden, bu kurama “çevreci” ve “davranışçı” bilim adamları tarafından yoğun eleştiriler gelmiştir.

Şiddetin kökenini çevreci yaklaşımla açıklayan yazarlar, içgüdü yaklaşımın tersine insanın davranışını yalnızca çevrenin etkisi yani toplumsal ve kültürel etkilerin biçimlendirdiğini, bu durumun insanlığın ilerlemesinin önündeki en büyük engellerden birisi olduğunu savunmuşlardır. Aydınlanma Çağı düşünürlerinden ilham alan bu yaklaşım, insanın iyi ve uysal bir varlık, cinsler arasındaki anatomik farklılıklar haricinde herhangi bir farklılık var ise bunun yalnızca eğitimden ve toplumsal düzenlemelerden ileri gediğini iddia etmiştir. Dolayısıyla iyi bir toplumsal çevrede yetişen insanlar, saldırgan ve yıkıcı olmayacaklar, insan yapısında bulunan güzellik ve iyi huylar açığa çıkacak bu da savaş ve çatışma olgularını ortadan kaldıracaktır (Fromm 1993: 57)

İçgüdü teorisini eleştiren davranışçılar ise, davranışın tamamen doğuştan programlanmış ve öğrenilemez olduğu fikrine karşı çıkmışlar ve iyi kontrol edilen çevresel koşulların olduğu ortamlarda bile beklenmedik, küçük bir çevresel uyarının bazı öğrenilmiş davranış kalıplarına yol açtığını deneyleriyle göstermeye çalışmışlardır. Dikkatlerini doğal koşullarda ortaya çıkan hayvan davranışlarının mekanizmaları üzerinde odaklayan davranışçılar, yeni doğan hayvanların davranışlarını incelemişler ve doğuştan gelen tekrarlayıcı gözlenebilir motor hareketlerin içgüdüsel kökeni konusunda biyolojik araştırmalar yapmışlardır. Çeşitli hayvan türleri üzerine yapılan araştırmalar sonucu, içgüdü teorisi ve davranışçı teori arasında kısmi bir uzlaşma sağlanmıştır. Sonuç olarak birçok hayvan davranışının ne çevreden hiç etkilenmeden öğrenilmemiş içgüdüsel davranışlar ve ne de tamamıyla çevreden etkilenmeye açık öğrenilmiş davranışlar olduğu ortaya koyulmuştur. Bu araştırmacıların en önemlisi yaptığı çalışmalarla Nobel Ödülüne layık görülen Konrad Lorenz'dir. Konrad'ın ördeklerin kuluçkadan çıktıklarında anneleri ile yaşadıkları deneyin konun davranışçılar cephesi açısından kazanıldığına dair somut bir adımdı. Zira Freud'un açıklamaları deney ve gözleme dayanmıyordu. Ancak Lorenz'in 1963 yılında yayınlanan "On Agression" (Saldırganlık Üzerine) adlı kitabında, şiddet ve saldırganlık konusunda oldukça farklı fikirler ileri sürdüğü görülmektedir. Lorenz bu eserinde saldırganlık ve şiddeti içgüdü teorisine açıklamış ve şiddetin, tıpkı hayvanlarda olduğu gibi kalıtsal (genetik) faktörlerden kaynaklandığını iddia etmiştir. Lorenz'e göre saldırganlık, tüm diğer

organizmalarda da bulunan kavga etme içgüdüsünden kaynaklanır. Bu içgüdüyle ilgili enerji, değişen oranlarda her insan tarafından üretilmektedir. Saldırganlığın ortaya çıkması, biriken bu enerjiye, saldırganlık doğurucu uyarının varlığına ve gücüne bağlıdır. Saldırganlık kaçınılmaz bir şeydir ve zaman zaman kendiliğinden boşalabilir. Bu ilkel dürtüyü denetim altına alabilecek yegâne unsur ise, ahlakî sorumluluktur.

2-Şiddetin Günümüz Toplumlarındaki Durumu ve Nedenleri

Şiddetin temel dayanaklarına bu kadar yer verdikten sonra şiddetin günümüz toplumlarında ortaya çıkışına bakalım.

Dünya Sağlık Örgütü'nün konuyla ilgili çalışmaları sonucu elde edilen bazı rakamları vermek şiddet kapsamının ve boyutunun anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

- Kişiler arası şiddet sonucunda her yıl dünyada yaklaşık 520.000 kişi ölmektedir. Bu rakam, günde yaklaşık 1400 kişinin şiddet nedeniyle hayatını kaybetmesi anlamına gelir.
- Bu rakam, hayatta olan yüz binlerce mağduru kapsamamaktadır.
- Bu sayılara, dünyada her yıl ihmal ve istismar edilen milyonlarca çocuk dahil değildir.
- Çocukların % 80 ile % 98 arasında değişen bir bölümü evlerinde fiziksel cezalara maruz kalmaktadır.
- Çocukların % 30'u belirli bir aletle dövülüp ciddi fiziksel cezalara maruz kalmaktadır.
- Dünyadaki çocukların sadece % 2.4'ü tüm ortamlarda yasal olarak fiziksel cezadan korunmaktadır. (Şiddet ve Sağlık Dünya Raporu - Dünya Sağlık Örgütü)

Toplumun en küçük ve temel birimi olan aile şiddet davranışlarının sergilenişi ve aile bireyleri üstündeki etkileri düşünüldüğünde çok büyük önem arz etmektedir. Aile içinde yaşanan şiddet tüm türleriyle ortaya çıkabilir. Kapalı kapılar ardında oluşu ve ailenin mahremiyeti nedeniyle tespit edilmesi ve müdahale edilmesi oldukça zordur.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1997) tarafında yaptırılan “Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet” konulu araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında; Ankete katılanların %10 'u eşlerinden sık sık dayak yediklerini belirtmişlerdir. %12.3 oranındaki katılımcı eşleri tarafından sık sık hakarete uğradıklarını (psikolojik şiddet) ,

%66,2'si eşlerinin evle ilgilenmediğini, %56,6'sı eşinin saygısız tavırlar içinde bulunduğunu, %56,5'i eşinin kötü alışkanlıkları olduğunu belirtmiştir.(Eğitim-Sen:2006)

1998'de PİAR tarafından ülke genelinde temsili bir örnekleme gerçekleştirilen bir araştırmada kadınları %75'inin eşleri tarafından istismar edildiği vurgulanmıştır. Nielson Family Research Institute tarafından ülkemizde 12 büyük ilde gerçekleştirilen bir araştırmada erkeklerin %34 oranında eşlerine şiddet uyguladığı ortaya çıkmıştır.

Aile içi şiddet davranışlarının görülmesinde kadının ekonomik özgürlüğünü alamamış olması, mülkiyetin halen erkekte olması, eğitim düzeyinin düşüklüğü önemli faktörler olarak görülmektedir. Unicef'in 2004 yılı Türkiye Raporuna göre 640.000 kız çocuğu zorunlu eğitimden yararlanamamaktadır. 15 yaş üzeri erkeklerin %93'ü okuma-yazma bilirken bu oran kızlarda %77'ye düşmektedir. Buda bize kız çocuklarının bilinçli olarak eğitimden mahrum bırakıldığının kanıtıdır. Kadın nüfusunun ancak %24'ü istihdam edilmiştir. Aile içi üretimin % 84'ü, mülklerin %92'si erkeklere aittir.(Aktaş;2006)

Aile içi şiddetin çocuklara yönelik kısmı da en az bilinen ve kayıtlara geçendir.

Bireylerin yada toplumların güçlerinin yettiği kişi ve toplumlara şiddet uyguladığı, kimsenin kendisinden daha güçlü birine şiddet uygulamaya yönelmediği açıktır. Örneğin, ailede erkekler eşini haşlar, kadın öfkesini çocuğundan alır, çocukta gider kediye tekmeler. Şiddete boyun eğdiğimiz andan itibaren önü alınamamakta ve şiddet, şiddeti çoğaltarak arttırmaktadır. Aslında şiddeti salgın bir hastalığa benzetmek mümkündür. Zamanında önlemleri alınmazsa, toplum için büyük problemler yaratması muhtemeldir (Görgün 2002).

Aile içinde çocuğun, anne ve babasının onaylamadığı bir davranışta bulunduğu, fiziksel olarak cezalandırılması her toplumda sıkça rastlanan bir olgudur. Çocuk, şiddeti bir bakıma aileden de öğrenir."Kızını dövmeyen dizini döver" , "Eti senin kemiği benim" gibi çocukluğumuzdan beri duya geldiğimiz sözler dayanın , şiddetin toplumumuzda ne kadar mazur görülebilen olgular olduğunu göstermektedir. Bu ceza biçimiyle şiddete maruz kalan çocuğun kişiliğinin ve dünya görüşünün bütünleyici bir parçası olur. Böylece çocuk, bazı durumlarda şiddetin hoş görülebileceğini öğrenir.

Çocuğun gözünde şiddet giderek normalleşir. Şiddet, çocuğa hem tehlikeli durumlarda savunmayı, istediği şeyleri elde etmeyi, hem de önemli durumlarda haklı görülebileceğini öğretmek için kullanılır.

Böylece çocuk şiddeti yaratan, uygulayan durumuna gelir. Ailede şiddeti gören çocuğun öğrendikleri şöyle sıralanabilir; şiddet, çatışmaları çözmeye uygun bir yoldur, aile içi ilişkilerde, söz dinletmede, saygı göstermede, kısacası, etkileşimde şiddetin yeri vardır, şiddete maruz kalanlar bunu hoş görmelidir. Toplumsal ve kültürel yapı içinde genelde erkek çocuğa “erkeklik” rolü kazandırılır bu rol kadını küçümsemeyi, ona karşı sert davranmayı, evde tek egemen güç olmayı, hatta gerektiğinde kadına karşı şiddet kullanmayı içermektedir. Kadın her toplumda en fazla şiddete maruz kalan, horlanan, aşağılanan bir konumdadır (Büker ve Kıran ;1999).

Çocuklarını aşırı derecede döven, işkence yapan, bazen de ölümlerine sebep olan anne ve babalar kendi çocukluklarında terörize edilmiş, şiddete maruz kalmış insanlardır. Bunun yanında, çeşitli gerilim ve ekonomik sıkıntılardan kaynaklanan ego zayıflaması, ruhsal rahatsızlıklar ve dolayısıyla azalan tahammül sınırları da sebeplerden biridir. (Erten ve Ardalı; 1996)

Çağdaş toplumlarda şiddetin ortaya çıkmasında pek çok sebep etkili olmaktadır. Şiddeti ortaya çıkaran sebepleri, sosyo -kültürel ve psikolojik olmak üzere iki başlık altında toplamak ve izah etmek mümkündür (Büker ve Kıran; 1999).

Bütün toplumlarda şiddet olgusuyla karşılaşmak mümkündür. Her toplumun kendine has şiddet biçimleri olsa da, kitle iletişim araçları sayesinde artık, şiddetin uygulanışında ortak özellikler yaygınlaşmaya başlamıştır. Aslında, bireysel şiddet çağımızda ön plana çıkmaya başladı. Günümüz toplumlarında belirgin olarak ortaya çıkan şiddet olgusuna birey, çeşitli şekillerde maruz kalmaktadır. Bununla beraber her toplum kendi gerçekleriyle, kendi kültür yapısıyla, kendi kural ve kaideleriyle, kendi toplumsal anlayışıyla, kendine özgü bir tarzda şiddeti biçimlendirmektedir. (Büker ve Kıran 1999).

Diğer taraftan, şiddetin sosyo - kültürel boyutunda, toplumsal hareketliliğin ve toplumsal değişimin rolü vardır. Hızlı toplumsal değişimin, şiddete yol açan yeni

engellemeleri doğurduğu, bu değişimin ancak hızlı bir ekonomik gelişme ile birlikte olmasının şiddeti azalttığı çalışmalarda izlenmektedir. Şiddetin sosyo - kültürel boyutunda, pek çok etkenin şiddetin oluşmasında karşılıklı bir ilişki içinde olduğu da açıktır. (Balcıoğlu; 2001)

Toplumsal olgular açıklanırken, çok yönlü bir yaklaşım tarzı izlenmelidir. Toplumsal bir olgu olan şiddet, tek bir nedenle açıklanamaz. Ekonomik, psikolojik ve toplumsal boyutlar şiddet olayında birlikte söz konusudur. Bu sebeple, şiddetin tek bir nedene indirgenerek algılanması, bilimsel gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Örneğin, şiddetin kalıtımsal olarak açıklanması da artık geçerliliğini kaybetmiştir. Şiddet bugün tamamen toplumsal bir sorundur ve çevreden kaynaklanmaktadır. Yani çevredeki aile, okul, ekonomik ve siyasal kurumlar gibi, toplumsal kurumlar devreye girmektedir. (Tezcan; 1996)

Psikiyatrlar, şiddete yönelik davranışa yol açan etkenleri araştırmak istediklerinde, çoğu zaman ilk önce bireyin kişilik yapısını incelemeye yönelirler. Bireyin, kişilik yapısının oluştuğu toplumsal ve kültürel ortam, eğer olumsuz bir ortamsa, bireyi şiddete eğilimli hale getirebilir. (Oskay ;1999)

Kişilik bozukluğu gösteren insanlar, ruhsal yaşantılarındaki çatışma ve çelişme nedeniyle, başkalarıyla içinde yaşadıkları aileyle , yakın ve uzak çevreyle, toplumla ve kültürle sağlıklı ilişkiler kuramazlar, içgüdülerden, dürtülerden kaynaklanan davranışları bastıramazlar, denetleyemezler, engelleyemezler. Bu nedenle gerekli gereksiz, yerli yersiz kızıp öfkelenirler. Doğaya, insanlara, nesnelere yönelik saldırganlık gösterir, şiddet eylemlerinde bulunurlar. (Oskay ;1999)

Saldırgan kişiler, kızgınlık ve öfke doludurlar. Öfke krizleri ve şiddet saldırılarıyla, içlerindeki düşmanlığı dış dünyaya vururlar. Bu krizler belirli bir kıskırtma olmaksızın sık tekrarlanıyorsa, saldırgan birey ve çevresi için ciddi bir tehlike doğurabilir. Bu yapıdaki bireylerin kontrol altına alınması ve sakinleştirilmesi oldukça güçtür (Morgan; 1993).

Bu durum, kişilik bozukluğunun açık göstergesidir. Kişilik bozukluğuna ilişkin belirtilen bulgular, davranışlar geç çocukluk ya da gençlik çağında ortaya çıkmakta ve daha sonraki çağlarda belirgin duruma gelerek sürmektedir. Paranoid kişilik bozukluğu

gösteren insanların temel özellikleri arasında aşırı gurur, bencillik, çevresindekilere tepeden bakma, kibir, alınganlık, hatalı yorum, kuşku, suçlama, saldırı ön plana çıkmaktadır. Bu özellikler sebebiyle bu tip insanlar, başkalarına kin ve nefretle yaklaşır. Bağnaz, kavgacı, itici, kırıcı olurlar, çabuk ve kolay kızıp öfkelenirler. Şizoid bireyin, içe dönük kişilik yapısının özelliği, duygusal donukluk, ilgisizlik ve soğukluktur. Bu temel özellik sebebiyle, içinde yaşadıkları toplumun ortak davranış kalıplarını benimsemez, duyarsız kalırlar. Bu yüzden içgüdülerinden, dürtülerinden kaynaklanan saldırgan davranışları bastıramazlar. Birden bire gereksiz yersiz öfkelenirler. Bu kişilik özelliklerini taşıyan bireyin nerde ne yapacağı önceden kestirilemez (Balcıoğlu; 2001).

Kötü geçirilmiş çocukluğun izlerinin şiddet davranışlarında görüldüğü psikolojide yaygın bir savdır. Zor geçirilmiş ve travmatik erken çocuklukta baskılama, çelişki ve çatışmaların kişinin kendini gerçekleştirmesinin olumsuz etkilediği , takıntılara, sapma ve sapkınlığa, aynı zamanda şiddet eğilimine yol açtığı, bir başka deyişle şiddetin kötü-otoriter ailelerin çocuklarında daha sık görüldüğü düşünülmektedir.

Engellenme, insanda şiddetin kaynaklarından biridir. Küçük bir çocuk bile istediği bir şeyden engellenirse, şiddete başvurur. Ağlar ,bağırır, çevresini dağıtır, çevresindekilere özellikle istediğini yapmayanlara vurur, şiddet gösterir. Hem gençler hem yetişkinler engellendikleri zaman şiddete başvurma eğilimi gösterirler. Bu engeli asmanın şiddet yoluyla değil de, uzunca da olsa şiddet dışı yöntemlerle daha kolay olacağını öğrenmeleri için eğitim ve deneyim gereklidir (Atabek; 1999)

3-Şiddetin Türkiye'deki Nedenleri

Şiddetin nedenlerini bir de Türkiye'deki süreç ve araştırmalar çerçevesinde inceleyelim.

1-Doğum öncesi ve doğum civarı gelişen faktörler; Çocuk yaşta anne olma, hamilelikte sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, düşük doğum ağırlığı, çeşitli hamilelik ve doğum komplikasyonları çocuklarda davranış problemlerine ve suça yönelime neden olmaktadır.

2-Hiperaktivite ; Çocuklukta sahip olunan dikkat eksikliği ve hiperaktif davranışların çocuğun gençlik yıllarında suça yönelmesine neden olabilmektedir.

3-Ebeveynin gözetim, disiplin ve tutumlarının zayıf yada bozuk olması;Anne-babaların çocuklarına yeterince ilgi göstermemeleri, onları sert bir şekilde disipline etme çabaları, anne- baba arası uyumsuzluklar, çocuğun istenmemesi yada çocuk faaliyetine katılım eksikliği çocuğun şiddet davranışlarına neden olabilmektedir.

4-Parçalanmış aileler; Anne- baba mahrumiyeti, parçalanmış aileler, yuvaya terleştirme gibi faktörler çocuğun psikolojik hayatını olumsuz yönde etkiler.

5-Anne- babanın suçluluğu; Anti-sosyal, madde bağımlısı ve suçlu ailelerin çocuklarının daha çok suça yöneldiği tespit edilmiştir.

6-Ailenin kalabalık oluşu; Yaşanılan evin aile bireylerine dar gelmesi

7-Sosyo-ekonomik mahrumiyet; Yoksulluk, düşük kendini gerçekleştirme düzeyi çocukları suça iten temel etkenlerdendir. Özellikle ülkemizde görülen göç kültürü, büyük kentlerde oluşan gettolar, ailelerin işsizlikle yıkılan umutları ve içine düştükleri olumsuz ekonomik şartlar bireyleri oldukça zorlamaktadır.

8-Akran etkileri; Özellikle hırsızlık ve kavga suçlarının arkadaş gruplarının etkisiyle düzenlendiği bilinmektedir.

9-Okul etkileri; Öğretmen- öğrenciler arasında yüksek seviyedeki güvensizlik, öğrencinin okula bağlılık seviyesindeki düşüklük, tutarsızca uygulanan okul kuralları öğrencilerin daha çok suç işlemesine neden olmaktadır.

10-Düşük zeka, düşük okul başarısı, yüksek okul devamsızlığı ;Suç ile belirtilen nedenler arasında anlamlı bir bağlılık bulunmuştur(Erçetin;2006)

Balcıoğlu (2005:89), şiddet olaylarının artmasının nedenlerini şöyle sıralamıştır:

1- Göç nedeniyle başta büyük kentler olmak üzere çeşitli yerleşim birimlerinde oluşan

kontROLSÜZ yapılaşma ve nüfus artışı.

2- Son yıllarda toplumdaki gelir adaletsizliğinin ve yoksullaşma oranının artması.

3-İşsizlik olgusunun verdiği güvensizlik.

4- Kültürel yozlaşma ve yabancılaşma, arabesk ve fantezi müzik.

5-Sosyal problemlerin çözümünde şiddete başvurma. Aile içi şiddetle okulda şiddet olgusunun olumsuzlukları.

6-Kalabalık sınıflar, rehberlik ve yönlendirmenin olmayışı, yetersiz eğitim almış kişilerin bu alanda görevlendirilmesi. Öğretmen açıklarını kapatmak için her üniversite mezununun öğretmen olarak istihdam edilmesi.

7- Silahlanma dürtüsünün güdülenmesi, kışkırtılması.

8-Eğitim öğretim alanında yaratılan eşitsizliklerin ve haksız uygulamaların artması.

9-Ortaöğretim disiplin yönetmeliğinin katı, yasakçı kuralları ve tek tipleştirme uygulamaları.

10- Yazılı basınla görsel medyanın şiddet öğeleri içeren program ve haberleri ile düzeysiz, duygusallığı körükleyen dizi filmler.

11- Gelecekte umudu kesme. Mutsuzluk ve kendine olan güven duygusunu yitirme.

12- Ülkeyi yöneten siyasilere duyulan güvensizlik.

13- Sürekli değişen eğitim programları, başarı oranının düşmesi, kalitesiz, ezberci, yarışmacı, niteliksiz eğitim sistemine duyulan tepki.

Ülkemizde çocuğa yönelik şiddetin bu kadar artması Polat'a(2006) göre şu nedenlere bağlanabilir.

1-Yüksek doğurganlık ve özellikle son 10 yılda yaşanan hızlı göç

2-Yaşam kalitesindeki düşüklük, sağlıksız kentleşme,kent kültürünün oluşturulup paylaştırılmaması

3-Sağlık hizmetleri örgütlenmesinin yetersizliği

4-Ülkenin genel olarak yaşadığı ekonomik, siyasi ve toplumsal sıkıntılar

5-Toplumsal kültürde ve aile içinde şiddet kullanımının yaygınlığı, şiddetin olağanlaşmış olması

6-Şiddetin devletten ve toplumda bireye, anne-babadan ve öğretmenden çocuğa, sonra çocuk büyüdükçe tekrar aileye ve topluma doğru bir kısır döngü ile yayılması.

Şiddet, temelde toplumsallaşma süreci içinde gelişen bir olgudur. Gencin şiddet davranışı, bireysel faktörlerden, aile, okul, akran grubu faktörlerinden ve toplumsal faktörlerden etkilenir. Bu bağlamda incelendiğinde şiddetin nedenleri şöyle sıralanabilir.

Bireysel Faktörler: Bireysel faktörler, bireyin kendinden kaynaklanan faktörleri içermektedir. Bireysel perspektiften bakıldığında, bazı mizaç türleri şiddet içeren davranışa kaynaklık etmiş olabilir. Diğer faktörler, tepkiselliği, empati eksikliğini, bireyin kontrolündeki faktörlerin, davranışından sorumlu olduğu düşüncesini ve şiddetin kurbanı olma durumunu içerir (Bemak ve Keys, 2000:14-28). Ergenlik döneminde, kolaylıkla risk alma özelliği, özellikle diğer etkenlerle birleştiğinde şiddet için güçlü bir belirleyici olmaktadır. Umursamaz bir ergen, duygularını ifade etmede şiddet davranışını uygun bir araç olarak görebilir. Saldırganlık ise her ne kadar az bir etkiye sahip olsa da bireysel özelliklerin içinde yer almaktadır. Antisosyal davranış ve düşük zeka da bireysel faktörlerin örneklerindedir (Laufer ve Harel, 2003:235-244).

Akran Grubu Faktörleri: Akran grupları birey için oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü arkadaşlık ilişkileri onun yaşamında kendini kanıtlama için önemli bir kaynaktır. Gençler, yetişkinliğe yaklaştıkça akranların onayını kazanma isteği belirginleşir, akranların davranışı ve standardı onlar için önem kazanır. Arkadaşlık toplumsallaşma sürecinde önemlidir ancak gençlik döneminin özellikleri bu etkiyi artırmaktadır.

Zayıf sosyal bağlara sahip olan, yani uygun sosyal etkinliklerde yer almayan ve okulda popüler olmayan çocuklar da, anti-sosyal, sapkın davranışlarda bulunan akran gruplarında yer alan çocuklar kadar şiddet davranışına yönelme konusunda risk grubuna dahildir. Bu iki tür akran ilişkisi genellikle birbiriyile ilişkilidir. Akranları

tarafından reddedilen ve sevilmeyen çocuklar, anti-sosyal ya da sapkın davranışları olan arkadaş gruplarınca kabul görebilirler (Cairns&Cairns, 1991; Elliot&Menard, 1996; Ferguson&Lynskey, 1996; Patterson&Yoerger, 1997. Akt: Laufer ve Harel, 2003:235-244). Üçüncü bir risk faktörü ise çeteye katılmadır. Çeteye dahil olma, şiddet riskini artırır. Bu üç faktör bağımsız etkilere sahiptir. Bazen birbirleriyle ilişkilidirler ve ergenlikte şiddeti tahmin etmede güçlü belirleyicilerdendir (Thornberry, 1998. Akt: LauferveHarel,2003:235-244).

Aile Faktörü: Toplumsallaşma etmenlerinden biri ailedir. Her ne kadar ailenin davranışa olan doğrudan etkisinin, ergenlik döneminde yerini akran etkisine bıraktığı ve böylece, aileyle ilgili pek çok risk faktörünün etkisini kaybettiği söylene de bu dönemde ebeveynlerin yeterli gözetimi yani ergen-ana baba ilişkileri önem kazanır (Laufer ve Harel, 2003:235-244).

Yapılan araştırmalar anne, baba ve ergen arasındaki iletişimin niteliğinin ergenin kimlik gelişiminde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Sıcak bir aile ortamının bulunduğu ve aynı zamanda ergenin özerkliğinin tanındığı aile ortamının, kimlik ve özgüven gelişimine olumlu etkisi olduğu ifade edilmektedir. Benzer şekilde, ülkemizde lise son sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada demokratik bir tutum sergileyen anne-babaların, ergenin başarılı kimlik geliştirmesine katkıda bulunduğu belirlenmiştir (Çakır, 2001).

Ayrıca bazı araştırmalar, aile içi çatışmaların ergen erkekler arasındaki şiddet için risk faktörü olduğunu bulmuştur (Laufer ve Harel, 2003:235-244). Anne şefkatinden yoksun büyüyen çocukların saldırganlığa yatkın olduğu belirlenmiştir. Soğuk, itici tutumlarla çocuk yetiştirme, saldırganlığı geliştirmektedir. Çocuktaki saldırganlığın da ebeveynde itici tepkilerin oluşumuna neden olabileceği, bu durumun da saldırganlığı daha çok besleyeceği bildirilmiştir. Çocuk yetiştirme tarzı itibariyle gevşek çocuk yetiştirme tutumuyla birlikte, çocuğa karşı, itici ve düşmanca bir tavır içerisinde olan ailelerde en yüksek oranda saldırgan çocuklar yetişmektedir (Feckbach, 1970. Akt:

Aydın,

2004:130).

Pek çok araştırmacı, şiddet döngüsünü sosyal öğrenme modeliyle açıklamaktadır. Yapılan araştırmalar, daha önce istismar geçmişi olanların olmayanlara göre daha fazla şiddet uyguladığını, daha saldırgan ve yıkıcı olduğunu ortaya çıkarmıştır (Lorber ve diğerleri, 1984; Matson, 1989; Sobsey, 1994). Ayrıca benlik kontrolü zayıf olan, saldırgan davranan ya da şiddet uygulayan ana babalar, çocukları için rol modeli olurlar. Araştırmalar, saldırgan ana babaların saldırgan çocuklara sahip olduğunu ana babaların cezalandırıcılığı ile akran grubu içinde gösterilen saldırganlık arasında ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır (Danziger, 1970:5-6:Akt. Uluğtekin, 1991).

Aileler bazen de çocuklarının şiddet kullanmasını kabul ederek bu tür davranışlara katkıda bulunurlar. Şiddeti açıklarken anne-baba tutumlarına değinen Köknel (2000:40-46)'e göre de çocuk için arkadaşlığı, paylaşmayı ve saldırganlığın boşalmasını sağlayan en doğal etkinlik oyundur. Ancak çoğu anne-baba oyun sırasında çocuğun arkadaşlarına ya da oyuncaklarına karşı sergilediği saldırgan davranışları “aferin”, “iyi yapmışsın” ya da “sen de vursaydın” gibi ifadelerle pekiştirmektedir.

Buna benzer şekilde çocuğun istediklerini bağırıp çağırarak, ağlayarak, vurup kırarak çevresindekilere kabul ettirmeye çalışması da engellenmez ve denetlenmezse ödüllendirilmiş olur. Bu durumlar, çocuğun saldırgan davranışları benimsemesine ve kişilik özelliği haline getirmesine neden olabilir. Aynı durum ergenlik dönemi için de geçerlidir (Köknel, 2000:40-46).

Çocuklarda şiddetin ve saldırganlığın nedenlerini açıklayan Dodson'a (1993, Akt., Turam, 1996:391-406) göre çocuklar;

- Anne-babaları psikolojik ihtiyaçlarını yerine getiremedikleri ve onda nefret, öfke, şiddet duygularını uyandırdıklarında,
- Şiddete başvuran anne-babalarını taklit etmeleriyle,
- Gösterecekleri şiddet hareketlerine (örneğin, bir başka çocuğu dövmesine) anne

babaları karşı çıkmadığında,

- Genel olarak şiddet duygularını uygun şekilde boşaltma olanağı bulamadıklarında şiddete yönelebilirler.

Okul Faktörü: Ergenlik döneminde ailenin yanında, okulun da ergen üzerinde önemli etkisi vardır. Okulda genç, yetişkin, eğitimci ve okulun idari personeli yanında akran gruplarıyla da önemli etkileşimlere girmektedir. Okulun yapısal özelliği, ergenlerin daha önce aileleri ile olan anlaşmazlıklarını tekrarlatmaktadır ve bu da yeni krizlere yol açmaktadır (Berkovitz, 1987. Akt. Duman, 2000:2-21).

Çocuklardaki şiddet davranışlarının sıkça gözlemlendiği ortamlardan biri olan okulda, kimi zaman bireyin kendine ya da başkalarına zarar verici bir davranışı ortaya çıkmadan anlaşılabilir. Şiddet eğilimi olan çocuklardaki belirtiler genel olarak,

- 1- İçine kapanma,
- 2- Sürekli yalnız kalma ve terk edilme duygusu,
- 3-Şiddetli reddedilme duygusu,
- 4-Şiddete maruz kalmış olma,
- 5-Aşağılanma duygusu,
- 6-Düşük akademik başarı ve derslere ilgisizlik,
- 7-Yazılarında ve resimlerinde şiddeti işleme,
- 8-Öfkesini kontrol edememe,
- 9-Sürekli başkalarına vurma, aşağılama ve rahatsız etme,
- 10-Hoşgörüsüzlük ve önyargılı olma,
- 11- Geçmişte disiplin sorunları yaşamış olma ve şiddet davranışları göstermiş olma,
- 12- Alkol ve madde kullanmadır (Early Warning Timely Responses: A Guide to Safe School, 1988, Akt., Kepenekçi ve Özcan, 2002).

Toplumsal Faktörler: Tezcan (1996:105-108), şiddetin bugün toplumsal bir sorun olduğunu, çevreden kaynaklandığını ve engellenme sonucunda ortaya çıktığını belirtmektedir. Tezcan, gelişmekte olan toplumlarda bireyin kendini gerçekleştirme ve geliştirme konularında kısıtlı olanaklara sahip olduğunu, bu durumun bireyin

yaratıcılığını engellediğini ve bireyin kendini kanıtlamak için şiddete yönelmesine yol açtığını ifade etmektedir.

Ekonomik ve toplumsal değişimlerle, göçün yaşanmasıyla, büyük oranda parçalanmış ya da tek ebeveynli ailelerin bulunmasıyla, yetişkinlerin sosyal kontrol üzerinde etki sahibi olmayışıyla karakterize edilen toplumlar, düzensiz toplumlardır. Bu çevrelerdeki ergenler yalnızca okul sonrası kendileri şiddet uygulamayacak , aynı zamanda çevredeki yetişkinlerin ve çetelerin şiddetine uğrayacaktır. Bu ergenlerin, yaşadığı çevrede okul dışı etkinlikler kısıtlıdır, iş olanakları azdır ve yaşadıkları yer bu tür olanakları onlara sunacak güce sahip değildir. Kısaca, yoksullukla birlikte göç olayının yaşandığı, parçalanmış ailelerin yoğunlukta olduğu düzensiz çevre ergen şiddetini belirlemede güçlü bir risk faktörüdür (Bursic ve Grasmic, 1993; Sampson ve diğerleri , 1997; Wilson, 1987 Akt. Laufer ve Harel, 2003:235-244).

Ateşli silahlara ulaşım, gençlerin şiddete yönelimini olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biridir. Amerikan Psikologlar Birliği'nin Amerika'da yaptığı araştırmaya göre yaklaşık 270.000 öğrenci her gün okula silah taşımaktadır. Yine, ergenlerin rahatlıkla alkollü içeceklere ulaşabildiği toplumlar da risk grubunu oluşturmaktadır

Bütün bunlarla birlikte toplumların sahip olduğu kültürel özelliklerin de şiddete etkide bulunduğu düşünülmektedir. Köknel (2000:152-182), toplumumuzda "delikanlılık" ya da "kabadayılık" adı altında saldırganlık içeren davranışların birer erkeklik özelliği olarak hoş görüldüğünü ve bu davranışların birer kişilik özelliği haline geldiğini belirtmektedir. Eğitim yöneticisi olarak baskı, korkutma ve dayak da benzer etkiyi yaratmaktadır.

4-Okullarda görülen şiddet olaylarıyla ilgili araştırmalar

Eğitim-Sen'in de bağlı olduğu ETUCE'nin 1999 yılının Şubat ayında Okullarda Şiddet adında bir 18 ülkede 39 sendikal örgütün katıldığı bir sempozyum düzenlenmiş,

düzenlenen sempozyumun sonunda bildiri kitabı basılmıştır. Bu kitapta şiddetin nedenlerinin çok taraflı olduğu vurgulanarak psikolojik ve pedagojik etkenlerin öğrenciyi bireysel olarak etkileyen faktörler olduğu belirtilmiştir. Aileden kaynaklı ve toplumsal nedenlerin yanı sıra okul kaynaklı nedenler olarak da güven yoksunluğu ve medyanın etkisi belirtilmiştir. Öğretmenlerin çatışma çözümü konusunda eğitilmesinin ve müfredat kapsamına çatışma eğitiminin alınmasının önemi vurgulanmıştır.

Aynı toplantıda Bordeaux Üniversitesi'nde eğitim profesörü olarak çalışan Eric Debarbieux'un Fransa'da yaptığı çalışma sonucunda yılda 50-70 arasında cinayet işlendiği, 1960'larda 500.000 suç işleniyorken ve şikayetlerin %80'i çözülmüyorken bugün yılda 3.700.000 suç işlendiği ve şikayetlerin %80'inin çözümlenemediğini saptamıştır.(Eğitim-Sen;2006)

Şiddetin okullarımızda ne boyutta olduğuna dair araştırmalar ise şöyledir.

Ankara'da bir ilköğretim okulunda gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin dövme gibi davranışları şiddet olarak algıladıkları, çevrelerinde en fazla şiddetin sokak ve televizyonda olduğunu düşündükleri, erkek öğrencilerin daha fazla şiddet uyguladıkları ve şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir (Özcebe ve Diğerleri 2006).

Ankara'da dört ilköğretim okulunda yapılan bir başka çalışmada, her üç öğrenciden birinin düzenli olarak zorbalığa uğradığı, zorbalık yapan grupta erkek öğrencilerin oranının yüksek olduğu, öğrencilerin en fazla sözel, daha sonra fiziksel ve dola; zorbalığa maruz kaldığı, zorbalığın en çok teneffüslerde gerçekleştiği, öğrencilerin % 20 'sinin zorbalığa uğradığını kimseye söylemediğini, zorbalıkla karşılaşan öğrencilerin en çok arkadaşlarından destek gördüğü ortaya konmuştur (Pişkin, 2006).

1997-2005 Yılları Arasında İstanbul'da Öğretmenlerin Öğrencilere Uyguladığı Şiddetin İncelenmesi'ne ilişkin diğer bir çalışmada öğretmenlerin en fazla cetvel gibi araçla dövme kaba davranmak, hakaret etmek, darp, baskı yapmak, tehdit etmek ,tacizde bulunmak gibi şiddet davranışı gösterdikleri, 45-49 yaş arası öğretmenlerin diğerlerinden daha fazla şiddete başvurdukları, en çok 6. 7. ve 8. sınıftaki erkek öğrencilerin şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir(Merdoğlu;2006)

Denizli ilinde 31 ilköğretim denetmeni ve 80 okul yöneticisi ile yapılan ve

ilköğretim kurumlarında suç, suçun nedeni ve önlenmesine ilişkin algılarını öğrenmeyi amaçlayan bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada suç tanımının hukuksal boyutunun yanı sıra toplumsal örf ve adetler göz önüne alınarak yapıldığı tespit edilmiştir. Bu yöneticilerin okuldaki şiddet olaylarının algılayışları açısından önemlidir. Yine aynı araştırmada okulda en sık karşılaşılan “suç” un hırsızlık, kavga, yaralama, küfür etme, okula kesici alet getirme, uyuşturucu olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan yöneticilerin olayları emniyete aksettirmeden çözüme yoluna gittikleri ortaya çıkmıştır.(Erçetin;2006)

Eğitim sistemimizde dayak geleneksel cezalandırma yöntemi olarak kullanılmaktadır. Yapılan bir çalışmada dayak yeme olgularının sınıf içinde gözlenme sıklığı her gün %10 iken haftada %25'tir. Buda bize her 4 çocuktan birinin haftada bir kez mutlaka dayak yediğini gösterir. Tokat atma, kulak ve saç çekme, tebeşir, silgi fırlatma olayları %25 oranında görülürken, sopa ile dövmenin %14 oranında görüldüğü saptanmıştır.(Polat,2006)

2005-2006 öğretim yılında Türkiye'deki çeşitli okullarda yaşanan şiddet olaylarından bazı örnekler;

.....“Öğretmenimiz bize vurmak isteğimde dayak yasak diye bağıyoruz.O zaman öğretmenimiz elimizi açıp içine tükürüyor.”(Ankara'da ilköğretim 8. sınıf öğrencisi)

“Öğretmenimiz bizi tahtaya kaldırıp problem çözdürüyor. Eğer çözemsek yüzümüze tebeşirle çarpı yapıyor”(İstanbul'da 7. sınıf öğrencisi)

“Öğretmenimiz bize vuracağı zaman ayağımıza basıyor ki kaçamayalım”
(İstanbul'da 7. sınıf öğrencisi).....(Eğitim-Sen;2006)

Bu örneklerden de bir kez daha anlaşılabilceği gibi şiddetin okullarımızda öğretmenlerimiz tarafından ceza olarak kullanılması oldukça yaygın. Eğitimciler genel olarak kalabalık sınıf ortamının, göç sonucu oluşan ara kültürün, disiplin yönetmeliğindeki boşlukların, ailelerin tercihinin, geleneksel yetiştiriliş biçimlerinin ve başka çarem kalmadı gibi yaklaşımların okulda öğrencilere karşı şiddet gösterilmesinin nedeni olduğunu belirtiyorlar.

Öğrencilerin okulda fiziksel olarak cezalandırılması, yasa ve yönetmeliklerimizle de engellenmeye çalışılmaktadır. Öğrenciye fiziksel zarar veren öğretmenin maaş

kesilme, uyarı gibi cezalar alabileceği 4357 sayılı yasanın, 6. maddesinin b bendinde , 1702 sayılı yasanın 20 ve 22. maddelerinde de açıkça belirtilmektedir. Aynı yasanın 27. maddesi gereğince öğrenciye cinsel tacizde bulunan öğretmen meslekten çıkarılma ile cezalandırılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinde de öğrencilerin bir başkasının iffet ve namusuna tecavüz etmeleri, kişilere eziyet etmeleri ve işkence yapmaları örgün eğitim dışına çıkmayı gerektiren davranışlardan biri olarak belirtilmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 414-417. maddeleri de çocukların namusuna saldırı olması durumundaki ağır hapis cezalarını tanımlamaktadır.

ÇİKORED (Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği) yaptığı çeşitli çalışmalarla çocuk- şiddet-suç üçgenin boyutlarını bize sunmuştur. Bu çalışmalara göre 6-12 yaş arası ilkokul öğrencilerini cezalandırma yöntemi olara dayak %85 oranında tercih edilmektedir.

SİAR(1985) tarafından yapılan araştırmada her iki kişiden birinin çocukların dövülmesinden yana olduğu belirtilmiştir. Toplumumuzun %42'si terbiye için çocuğa ceza verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu cezalar içinde en fazla %68 ile dayak birinci sırada yer almaktadır.

Dayak konusunda anne-baba ve ergenin tutumları ile ilgili olarak lise ikinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada kızların % 7'si, erkeklerin % 17'si, annelerin % 28'i ve babaların % 31'i olumsuz bir davranış karşısında çocuklarını dövebileceklerini vurgulamışlardır.(Oskay;1986)

Öğretmenlerin çocuk istismarı konusundaki tutum ve yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada; eğitim eksikliği %68, ekonomik yetersizlikler % 62, istismarcının genel özellikleri % 52, geleneksel değer yargıları % 43, sağlık kurumlarının yetersizliği % 6, toplumsal değişme %5, yasal boşluklar % 2 öğretmenlerin çocuk istismarına neden olarak gördükleri olgulardır.(Sözudayar;1989)

Bilir ve arkadaşlarının 1991 yılında yaptıkları bir araştırmada kızların% 62.4'ü, erkeklerin % 62.9'u fiziksel ceza almışlardır. En fazla cezalandırılan yaş grubu% 67.3 ile 7 yaş grubudur. Bu yaş aynı zamanda okula başlama yaşıdır.4-12 yaş grubu öğrencilere fiziksel ceza veren annelerin%73ü 21-30 arasındadır. Bu annelerin

%63'ü okur- yazar yada sadece ilkokul mezunudur. Ev hanımı olan annelerin %65.9'u ve çalışan annelerin %45.8'i çocuklarına fiziksel ceza uygulamaktadır.

5-Şiddet ve Medya

Bu konuyu ayrı bir başlık altında incelemenin özellikle televizyonla geçirdiğimiz zaman ve medyanın engellenemez toplumsal gücü göz önüne alındığında yararlı olacağı görüşündeyim.

Medya, yaygın olarak gazete, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan, ifade eden bir kavramdır ve medya için aşağıdaki ifadeler kullanılabilir; (Güz 1996).

- Medya, bir güç kaynağı olarak toplumdaki yenilikleri ve yönetimi kontrol eden bir vasıta ve ulusal yada uluslar arası düzeyde halkın hayatını etkileyen role sahiptir.
- Sanatta, modada, norm ve kültürün gelişmesi ve değişmesinde önemli rol oynar.
- Bireyler için sosyal hayatı tasvir etmenin ve tanımlamanın bir kaynağı olduğu gibi toplum ve sosyal grupların yargılarını, birlikteliklerini haber ve eğlenceyle karışmış olarak anlatır.

Medya, doğası gereği insan zihni ile doğrudan temas halindedir. İletişim fonksiyonu, algılama işleviyle gerçekleşir. Disiplinler arası bir bilim olarak kabul edilen iletişim bilimi, sosyal psikolojiden sibernetiğe; antropolojiden göstergebilime geniş bir disiplinler yumağı içinde çalışmaktadır (Topçuoğlu 1996).

Medya, özellikle de televizyon, yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Fakat, medya hakkında olumlu-olumsuz pek çok düşünce ileri sürülmüştür. Etkileme ve yönlendirme gücüne sahip olan medyanın topluma ve bireylere karşı sorumlulukları olmalıdır.

Günümüzde, görsel medyadaki içeriklerin, çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkileri tartışılmaktadır. Televizyon, bu tartışmaların merkezinde yer almaktadır ve şiddet içerikli yayınların olumsuz tesirleri eleştirilmektedir. Yapılan araştırmalara göre, haftada 400-500 dizi çeşitli kanallarda gösterilmekte ve bu dizilerin 200'den fazlası şiddet içeriklidir. Şiddet içerikli bu dizilerde islenen tema sudur: "Saldırgan olmazsanız yada saldırıda bulunmazsanız sorunlarınızı çözemezsiniz. Toplumda saldırganlık, sorun

çözme davranışı olarak benimsetilmektedir. Çünkü, çocuklar ve gençler pek çok ülkede, haftada 20-30 saat televizyon seyretmekte ve bu şiddet içeren görüntülerden, isteyerek ya da istemeyerek de olsa etkilenmektedirler (Yalın 1998).

Özellikle, yoğun bir şekilde şiddet içeren görüntülerden erkek çocuklar daha fazla etkilenmektedir. Şiddet içerikli film izleyen çocukların iyi ve kötü arasındaki ayrımı yapabilme becerilerini kaybettikleri de vurgulanmaktadır (Tüner 1995).

Çocuklar ve gençler televizyondan verilen yaşam ortamlarında şiddetin, uygun bir davranış olduğunu öğrenmektedirler. Aile ortamında, oyunlarında gördüklerini pratik eden bu çocuklar olgunlaştıkça, gençler gibi daha saldırganlaşmakta ve şiddet kullanan bireyler haline gelmektedirler. Uzun süreli şiddeti izlemek, genellikle tahrip edici bir etki yapmaktadır.

Televizyon sayıları, şekilleri, renkli öğrenmede çocuklara büyük olaylık sağlamaktadır. Çocukların konuşma becerisini, kelime haznesini arttıran yararlı programlar da vardır. Ancak günümüz televizyonculuğunda eğitim içerikli programlar yapmak ancak RTÜK' ten alınan cezalar sonucu olmaktadır.

Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri şöyle sıralanabilir.

- 1-Çocuğu bir fantezi dünyasına çekerek gerçekten uzaklaştırmak
- 2-Çocuklar ekranda gördükleri tehlikeli sahneleri kendi yaşamlarında uygulamaya koymaya çalışarak Kendilerine zarar verebilmekte(Orhan;1997)
- 3-Çocukları tüketim beklentilerini değiştirmekte.
- 4-Aile ve arkadaşlık ilişkilerinden uzaklaştırabilmekte
- 5-Göz sağlığını bozabilmekte
- 6-Hareketsizliğe neden olduğu için genel fiziki yapısını bozabilmekte
- 7-Kolay bilgi edinme alışkanlığı vererek okuma alışkanlığını ve okumaktan alınan zevki azaltmakta. (Başal;1999)
- 8- Çocukların dikkat sürelerini azaltabilmekte. (Çöğün;1997)
- 9-Televizyondaki zengin yaşam ve estetik anlayış, daha özentili , daha lüks yaşama yarışına yol açmakta.Böylece temel gereksinimlerini karşılamakta zorluk çeken alt gelir

düzeyindeki gençler üzerinde gerginlik ve şiddet yaratan davranışlara neden olmaktadır.(Kocadaş;2002)

10-Televizyona ayrılan süre arttıkça çocuklar, diğer sosyal faaliyetlerden uzaklaşmaktadır.

11-Halsizlik, baş ağrısı, stres, uyku bozukluğuna neden olmaktadır.

Gerbner'in araştırması medyadaki şiddete, çok daha önemli yenilikler getirmektedir. Bu tür yayınlar, "şiddeti ve şiddetin kurbanı olmayı meşrulaştırmaktadır". Bu meşrulaştırma ile bilincimiz değiştirilmektedir. Özellikle, yayınlarda gösterilen şiddetin "yasadan " ve "nizamdan" yana görevli bireylerce uygulanan, yapılan bir şiddet olarak gösterilmesi, sunulması durumunda seyirci çok kapsamlı bir tehlike ile karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsal realiteyi, yanlış biçimde algılamaya sürüklenmektedir. Bu tür yayınların izlenmesi arttıkça, bireyler kendilerini gitgide daha çok, yalnızca yönetilen (bağımlı) taraf olarak görmekte; kendi kaderlerini ve geleceklerini, kendilerinden çok yönetim işlevini yüklenmiş "otoritelere" bırakılması gereken bir sorun olarak görmeye başlamaktadırlar. Aslında bu durum, bireylerin medyaya, siyaset kurumuna ve diğer bireylere güvensizliğini de arttırmaktadır (Okay 1982).

Televizyonun şiddetle ilişkisi üzerine sosyal bilimler alanında, 1950'den beri araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalar için kullanılan metotlar laboratuvar çalışmalarını, alan araştırmalarını ve karşılıklı ilişki çalışmalarını kapsamaktadır. Fredman ve Atkinson gibi araştırmacılar, televizyondaki şiddetin saldırganlık üzerine özellikle, gençler arasında yaygın olduğunu savunmaktadırlar. Andison ise, televizyondaki şiddet ve saldırganlık görüşü arasında ilişkiyi ele alarak sonuçlarını değerlendirmiştir. Andison, etkilenmenin boyutları üzerine temellenen incelemenin her bir bulgusunu beş kategoride sınıflandırmıştır. Bunlar; zayıf negatiflik (saldırganlıkta bir azalmaya yol açan şiddet görüşü), ilgisiz zayıf pozitif ilişki, orta (makul) pozitif ilişki ve güçlü pozitif ilişkidir. Andison, televizyondaki şiddeti seyretme ve onu izleyen saldırganlık arasında zayıf pozitif ilişki olduğu sonucuna varmıştır (Primavera , Herron 2001).

Yapılan araştırmalar izleyenlerin, okuyanların, dinleyenlerin şiddet gösteriminden

doğrudan ve birebir etkilendiği sonucuna varmasa bile, medyadaki “şiddet öykülerinin” şiddeti hayatımızın bir parçası haline getirdiğini, toplumsal şiddet kodlarını yeniden ürettiğini ve gündelik hayatımızın “gerilimli” anlarında bu “şiddet öykülerinin” bireysel davranışlarımıza kılavuzluk ettiğini göstermiştir. Diğer taraftan medya şiddeti yansıtarak alevlendirmekte, tanımlayarak boyutlarını genişletmekte, vurgulayarak abartmakta ve tekrar tekrar yer vererek özendirilmektedir. Yani medya, şiddetin doğrudan nedeni olmasa da, şiddete yönelik davranışların ortadan kalkmaması için bir neden teşkil etmektedir (Batur 1998).

Toplumlardaki şiddet ve saldırgan davranışlardaki artış, yönetimleri yasal düzenlemeler yapmaya iterken, artık uluslar arası düzenlemeler gündeme gelmektedir. Çünkü, özellikle görsel medyadaki şiddet ağırlıklı programların (film, dizi film ve şiddet içerikli müzik yapan topluluklar, reality showlar vb gibi), gençleri intihara sürüklediği tartışılmaktadır. Örneğin, toplumda idolleşmiş starların intiharları sonrasında ortaya çıkan intihar artışları, tehlikenin boyutlarını ortaya koymaktadır. Son yılların gençlik mitoslarından “Nirvana” topluluğunun solisti Curt Kobain örneğinde olduğu gibi, bir rock veya sinema yıldızının intiharının ardından toplumda başlayan intihar salgınları, medyanın çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerini açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır (Batur 1998).

Amerika’da yapılan bir araştırmada 18 yaşına gelen bir çocuğun ortalama 18.000 cinayet sahnesine tanık olduğu, çocukların her hafta 95-125 şiddet davranışını TV’de izleyebildikleri, günde 3 saat televizyon izleyen bir çocuğun 12 yaşından önce 8.000 ölüm ve 100.000’den fazla şiddet uygulamasına tanık olduğu saptanmıştır. (Çöğün;1997)

6-Çizgi Filmler ve Şiddet

Televizyonda çocuklar tarafından en çok izlenen programlar çizgi filmlerdir. Başal'ın 3-6 yaş arası çocukların günlük yaşamlarında televizyon ve televizyon ile ilgili anne-baba görüşleri isimli çalışmasında bu yaş grubu çocukların %53.85'inin televizyonda daha çok çizgi film izledikleri saptanmıştır.

Çizgi filmler üretildikleri toplumların kültürünü yansıtır. Kullanılan isimlerden seçilen yer-mekanlara üretilen ülke hakkında bir çok iz taşır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çizgi film piyasasına Japon'lar hakimdir. Ancak üretilen bu çizgi filmler Japon çocuklar için bile fazlasıyla şiddet ögesi taşımaktadır(Ünver;2002) . Pokemon, Ninja Kaplumbağalar, He-Man, Bat-Man, Power Rangers gibi çizgi filmlerde çok sayıda şiddet ögesine rastlanmaktadır(Swit,Sing;1994). Bunu fark eden Kanada'da Japon çizgi filmleri 1995 yılında yasaklanmıştır.(Başal;1999)

Günümüzde çizgi filmler diğer programlar göre 5 kat daha fazla şiddet ögesi taşımaktadır.(Bekman;2004)

Çizgi filmlerdeki kahramanlar çoğu zaman sorunlarından, düşmanlarından kurtulmak için şiddete başvurmakta, kolaylıkla ellerine silah alabilmekte, bu silahları ustalıkla kullanıp karşılarındakini yok etmektedirler. Yok olan düşmanlar az bir kanla yere düşmekte sanki hiç acı çekmeden yok oluyorlarmış gibi gösterilmektedir. Düşman hastaneye gitmez, şiddet uygulayanlar ceza görmez. Tekrarlanan bu sahneler çocuğun şiddeti algılamasında ve sonuçlarını değerlendirmesinde geri dönülmez hatalara yol açmaktadır.

Saldırgan davranışları öğrenmede tekrarın etkisi bilinmektedir. Garbner'e göre yoğun biçimde TV izleyen kişiler "gerçek dünya sendromuna" yakalanabilirler. Bu kişiler toplumda suç oranının arttığına , komşuluk ilişkilerinin güvensiz olduğuna ve toplumdan şiddet göreceğine inanmaya başlayabilirler. Böylece silah almaya ve silah taşımaya başlayabilirler.

Leonard Eron tarafından 400 çocuk üzerinde yürütülen bir çalışmada 8 yaşına kadar çok fazla şiddet davranışı izleyen çocukların , 30'lu yaşlarda ciddi suçlar işledikleri saptanmıştır.(Kalin;2004) Yani televizyondaki şiddetin çocuklar üzerindeki etkisi hemen görülebileceği gibi ilerleyen yıllarda da açığa çıkabilir.

Yapılan çalışmalar ışığında televizyondaki şiddet öğelerinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkisi şöyle sıralanabilir.

- 1- Çocuklar ağrıya ve şiddet daha az duyarlı hale gelmektedir
- 2- Çocukların empati yapma becerileri azalmaktadır.
- 3- Çocuklar dış dünyanın korku dolu olduğunu sanmaktadır
- 4- Çocuklar, birbirlerine şiddet uygulayabilmekte ve daha agresif davranabilmektedirler
- 5- Şiddet programlarını izleyen çocuklar yardım istendiğinde daha yavaş davranmaktadırlar.
- 6- Kendisinden küçük ve güçsüzlere şiddet uygulayabilmektedirler.
- 7- Oyun oynarken daha tahrip edici davranabilmekte, oyunun kurallarına uymamakta, oyunu daha erken terk edebilmektedirler.
- 8- Şiddet programı izleyen çocukların yetişkinlikte suç işleme potansiyeli artmaktadır.
- 9- Bu çocuklar büyüdükleri zaman sorunlara daha yüzeysel yaklaşmakta ve duyarsız kalmakta, yetişkin gibi davranmaya istekli olmakta ve başkalarına dürüst davranmaktadırlar.
- 10- Şiddet , çocuklar için problem çözmenin bir yolu olarak görülmektedir.
- 11- Çocuklar televizyonda gördükleri şiddeti taklit edebilmektedirler.
- 12- Şiddet izleyen çocuklar daha fazla anti-sosyal davranış göstermektedirler.
- 13- Daha agresif yapıya sahip olan çocuklar daha agresif programlar tercih etmekte ve gördüklerini davranışa geçirmek daha kolay olmaktadır.(Backman;1996,Huston ve ark ;1992, American Psychological Association;1995)

Psikologlar ve hukukçular, bazı suç ve cinayet türlerinin daha önce Türkiye’de görülmediğini, fakat televizyon yayınlarının etkisinde kalan gençler ve hatta çocuk yaştakilerin, bu şiddet davranışını gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Özellikle Türkiye’de özel televizyon kanallarının şiddet içerikli film ve dizi filmleri, haber programlarını hiçbir sınır tanımadan göstermeleri kamu oyunda ciddi rahatsızlıklara yol açmaktadır (Alpay 2002).

7-Bilgisayar Oyunları ve Şiddet

Her ne kadar televizyon kadar olmasa da bilgisayar da çocuklarımızın günlük yaşantısında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle internet cafeler sayesinde bilgisayara sahip olmayan düşük gelirli çocuklarında bilgisayar kullanımı artmıştır.

Bilgisayar denildiğinde aklımıza gelen sınırsız iletişim ve bilgi açısından çok fantezi dünyamızın sınırlarını zorlayan bilgisayar oyunları olmaya başladı. 1970'lerin sonlarından itibaren önce Amerika'da, ardından batılı ülkelerde ve yaklaşık on yıldır da Türkiye'de, özellikle orta ve üst-orta sınıfları çocukların ve gençlerin, hatta yetişkinlerin- sadece endişeli anne-babalar değil, bizzat oyuncu olarak hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelen bilgisayar oyunları, giderek artan bir ivmeyle yaygınlaşmaya devam ediyor. Üstelik, bilgisayar oyunları pazarının ulaştığı bu büyüklük ve gelişme hızı, bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerin itici güçlerinden biri haline geldi.

Bilgisayarın eğitim ve gelişmeye olan katkısı kesinlikle yadsınamaz. Okul öncesi dönemde bilgisayar, özellikle el-göz koordinasyonuna büyük katkı sağlayabilir, el becerisini geliştirir. Dikkatini yoğunlaştırmada güçlük çeken aşırı hareketli çocuklar ilgi çekici bir program karşısında daha uzun süre kalabilir. Bu nedenle bilgisayar kullanımı çocuğun dikkatini yoğunlaştırmasına yardım ederek eğitime katkı sağlayabilir. Çocuk günlük yaşamında ve eğitimi sırasında öğrendiği pek çok kavramı bilgisayar oyunları ile pekiştirebilir. Bilgisayar oyunlarında yer alan ve hızlı bir şekilde karar vermeyi gerektiren problemler, çocukta problem çözme becerisinin gelişmesine katkıda bulunabilir (Oktay, 1999, s. 244- 245).

Bilgisayar oyunları hakkındaki araştırmaların çoğunda, oyun oynama sebepleri şöyle sıralanır: Merak ve uyarılma isteği (Grauman, 1971, s. 33), can sıkıntısı, stresten kurtulma, öfke ve kızgınlıktan kurtulma, başarısızlık duygusundan kurtulma (Fritz, 1997). Oyuncuların oyun sırasındaki duygusal tavrı ise, sinirlilik, regresyon, hayal kırıklığı (Grauman, 1971, s. 88) gibi olumsuz veya aşırı uyarılma ve keyif gibi olumlu biçimler alır. Bu durum genel olarak stres ve kapılıp-gitme (flow) kavramları ile ifade edilir (Czikszenmihalyi, 1992; Fritz, 1997; akt., Toksöz, 1999, s.82). Anderson ve Ford, (1986) lisans öğrencilerinin şiddet içerikli bir bilgisayar oyunu oynadıktan sonraki "düşmanlık" duygularını ölçmüşlerdir. Şiddet içerikli bilgisayar oyunu

oynamanın, duygusal durumu olumsuz yönde etkilediğini, oyunu oynayan kişilerin düşmanlık ve kaygı duygularının arttığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Griffiths ve Hunt da, şiddet içerikli bilgisayar oyunu oynayan ergenlerin, oyun oynama sıklığıyla saldırgan davranışlarda artış arasında ilişki bulmuşlardır (Griffiths, 1997, s. 397- 401).

Funk (1993) tarafından yapılan bir araştırmada yedinci ve sekizinci sınıfa giden 357 öğrencinin bilgisayar oyunu oynama durumları ele alınmıştır. Bu öğrencilere, en çok oynadıkları bilgisayar oyunlarını, verilen beş kategoriden biriyle tanımlamaları istenmiştir. En çok tercih edilen oyunlar, örneklemin %32'sinin oynadığı fantezi ve şiddet içerikli oyunlar ve örneklemin %29'nun oynadığı yine şiddet içerikli olan spor oyunlarıdır. Öğrencilerin %20'si genel eğlence tarzında oyun oynamayı tercih ettiklerini belirtirken, %17'si insan tarafından uygulanan şiddeti ele alan oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir. Örneklemin yalnızca %2'si eğitimsel içerikli oyunlar oynamayı tercih etmiştir. Televizyon Şiddeti Üzerine Ulusal Koalisyon (National Coalition on Television Violence) adlı bir kuruluş tarafından 1989 yılında yapılan bir değerlendirmede, ele alınan 176 bilgisayar oyununun %55.7'inin yüksek derecede şiddet içerdiği belirtilmiştir. Bu oyunlardan yalnızca %20'si eğitici düzeydedir. Aynı kuruluş tarafından 1990 yılında yapılan bir araştırmada ise şiddet içerikli oyunların oranı %82'ye çıkmıştır (NCTV, 1990, s.3- 4).

Calvert ve Tan (1994, s.125-139) yaptıkları araştırmada, ergenlerin şiddet içerikli bilgisayar oyunu oynamalarını ve/veya izlemelerini, düşmanca duygular, saldırgan düşünceler ve fiziksel etkiler açısından incelemişlerdir. Sonuçlar, ergenlerin şiddet içerikli oyunlar oynadıkları zaman, şiddet içerikli olmayan oyunlar oynamalarıyla karşılaştırıldığında, daha fazla baş dönmesi ve mide bulantısı geçirdikleri ve daha saldırgan düşünceler ifade ettiklerini göstermektedir.

Ailelerin bilgisayarın olumlu etkilerinin yanı sıra özellikle şiddet içerikli oyunlar yüzünden çocukların maruz kalabileceği olumsuz etkileri de göz önünde bulundurmaları gerekir. Özellikle ödev araştırma bahanesiyle sık sık ziyaret edilen internet cafeler bu şiddet içerikli oyunların grup halinde ve denetimsizce oynatıldığı yerler haline gelmiştir.

8-Ailelere Öneriler

Yapılan çalışmalar sonucu sorumlu- bilinçli ailelerin çocuklarının şiddet davranışlarından en az etkilenmeleri konusunda yapabilecekleri şöyle sıralanmıştır.

Televizyonla ilgili olarak;

- 1- Ailelerin televizyonun potansiyel bir tehlike olduğunu fark etmeleri gerekir
- 2- İyi bir televizyon izleyicisi olarak çocuklara örnek olunmalıdır.
- 3- Çocukların TV izleme saatleri günde 1-2 saat olarak sınırlandırılmalıdır. Özellikle çocuklarda agresif tavırlar gözlenmeye başlandıysa bu saatler tekrar düzenlenmelidir.
- 4- Televizyon izleme asla çocuklara bir ödül olarak kullanılmamalıdır.
- 5- Anne- babalar televizyonu kapatma konusunda tereddüt etmemelidir.
- 6- Çocukların yatak odaların televizyon koyulmaktan kaçınılmalıdır. Çünkü çocuğun izleme alışkanlığının kontrolü zorluğu doğabilir
- 7- Aileler mutlaka çocuğun izlediği programları takip etmelidir.
- 8- Televizyondan yaralanılmaya çalışılmalı. Çocuğun kelime haznesini geliştirmek için gördükleri anlatılmalı. Çocuğa programda verilen mesajların çözülmesi öğretilmeli.
- 9- Televizyonun sanal bir dünya inşa ettiği çocuğa sık sık hatırlatılmalı.
- 10- Şiddet içeren bir yayın seyredildikten sonra çocuğa ne hissettiği sorulmalı, böylece eğilimleri tespit edilmeye çalışılmalı.
- 11- Zararlı programlar tamamen yasaklanmamalı, bunun yerine fark ettirmeden başka programlara kayılmalı
- 12- Televizyonun yerine alternatifler sunulmalı.
- 13- Ciddi biçimde şiddet eğilimi gösteren çocuklara korkmadan psikiyatrik yardım alınmalı(Koçak;2001,Balaban;2002,American Psychological Association; 2004, American Academy of Child And Adolescent Pyschiatry;2004)

Bilgisayar ile ilgili;

- 1-Çocuklarının internet cafeler yerine evde bilgisayar kullanmaları sağlanmalı
- 2-Bilgisayar oyunlarının çeşitliliği göz önüne alınarak çocuklara alternatif oyunlar fark ettirilmeli.

3-Bilgisayarın eğitime katkıların unutulmadan kaliteli kullanım konusunda örnek olunmalı.

4-İnternet cefeler denetlenmeli.Bu konuda denetleme konusunda sınırlar iyi belirlenmeli.

5-Oyun satışlarına ciddi düzenlemeler getirilmeli.

6-Kaçınılmaz olan yaklaşımdan çocuklar doğru temellerde yetiştirilmeli. (Koçak;2001,Balaban;2002,American Psychological Association; 2004, American Academy of Child And Adolescent Psychiatry;2004)

Tüm bu bilimsel çalışmaların sonuna önemli olduğuna inandığım bir bildiri koymak istiyorum.1987 yılında İspanya'nın Sevilla kentinde Unesco bünyesinde yürütülen bir çalışmaya katılan, dünyanın dört bir tarafından gelen akademisyenlerin şiddet hakkındaki görüşleri belirtiliyor.Uluslararası Barış Yılı olan 1987 yılında savaşı haklı çıkarmak için şiddet olgusunu içgüdüsel nedenlere bağlayan diğer akademisyenlere karşı bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Sevil Manifestosu

“ Bilimsel kuram ve verilerin , şiddet ve savaşı haklı kılmak amacıyla kötüye kullanılması yeni olmayan hatta modern bilimin ortaya çıkışından itibaren süregelen bir yaklaşımdır.Örneğin evrim kuramı yalnızca savaşı değil aynı zamanda soykırımı, sömürgeciliği ve zayıfların ezilmesini haklı kılmak için de kullanılmıştır.

Konumuzu beş önerme biçiminde belirlemekteyiz. Uzmanı olduğumuz disiplinler bağlamında, verimli bir biçimde dile getirilebilecek, şiddete ve savaşa ilişkin çok sayıda konular bulunduğu farkındayız ama , burada kendimizi, önemli bir ilk adım olduğuna inandıklarımızla sınırlıyoruz.

1- Hayvan atalarımızdan savaşmak yönünde bir eğilimi miras aldığımızı söylemek bilimsel bir yanıştır! Hayvan türleri arasında büyük oranda birbiriyle dövüşmek oluyorsa da, doğal ortamda yaşayan türlerde , tür-içi örgütlü gruplar arasında yıkıma yol açan yalnızca birkaç dövüşme olayı rapor edilmiştir ve bunlardan hiç birinde silah olarak tasarlanmış aletler kullanılmamıştır.Yırtıcılık içeren ve diğer türleri yemek yoluyla gerçekleşen normal bir belenme eylemi tür içi şiddetle eşdeğer olarak

kabul edilemez. "Savaşmak", insana özel bir fenomendir ve hayvanlarda bulunmamaktadır.

Zaman içinde böylesin kökten bir değişim geçirmesi gerçeği, savaşçılığın bir kültür ürünü olduğuna işaret etmektedir. Biyolojiyle bağlantısı, öncelikle grupların koordinasyonunu, teknolojinin yayılmasını ve aletlerin kullanılmasını mümkün kılan "dil" aracılığıdır. Savaş, biyolojik olarak mümkündür ama gerek varlığı gerekse doğası itibarıyla zaman ve uzam içinde çeşitlenmesiyle de kanıtlandığı gibi, kaçınılmaz değildir. Belirli dönemlerde sık sık savaşmış oldukları halde, çok uzun bir zaman hiç savaşmayan kültürler olduğu gibi, yüzyıllar boyunca savaşla karşılaşmamış kültürler de vardır.

2-Savaşın ya da şiddete yönelik herhangi bir davranışın, insan doğasında, genetik olarak programlanmış olduğunu söylemek "bilimsel olarak yanlıştır!" Sinir sistemine bağlı işlevlerin her düzeyinde rol alan genler, ancak ekolojik ve sosyal çevre işbirliğiyle bir gelişme potansiyeli sağlarlar. Bireyler, yaşam deneyimleri sonucunda meydana gelmiş eğilimlerine göre farklılık gösterirler. Bir bireyin kişiliğini belirleyen etken, doğuştan sahip olduğu genetik yapıyla, yetiştirilmiş biçimi arasındaki etkileşimdir. Seyrek görülen patolojik durumlar dışında genler, şiddete eğilimli bireyler oluşturamazlar veya bunun tam tersi, genler şiddete eğilimi olmayan birey de üretmezler. Davranış kapasitelerimizin oluşturulmasında yardımcı bir rol oynamakla birlikte genler, sonucu kendi başlarına etkileyemezler.

3-İnsanın evrim sürecinde, saldırgan davranışlarında, diğer davranışlarından daha fazla bir ayıklanma olduğunu söylemek "bilimsel olarak yanlıştır!" Üstünde kapsamlı bir araştırma yapılmış bütün türlerde grup içindeki statü, işbirliği yapma yetisi ve söz konusu grubun yapısına uygun sosyal işlevlerin bütünüyle yerine getirilmesi ile elde edilmektedir. 'Başatlık' sosyal bağlantılar ve sıkı ilişkiler gerektirir; saldırgan davranışlar da içermekle birlikte, basit bir sahiplenme ve üstün bir fiziki güç kullanma meselesi değildir. Hayvanlarda, yapay olarak saldırgan davranış için genetik ayıklama uygulandığı hallerde bu, süratle, hiper saldırgan bireylerin üremesine yol açmaktadır. Bu da, doğal koşullarda saldırganlığın öne çıkan bir ayıklamaya tabi olmadığına işaret etmektedir. Böyle deneysel olarak üretilmiş hiper saldırgan hayvanlar bir sosyal gruba

sokulduklarında, ya sosyal yapıyı parçalamakta ya da grup dışına atılmaktadırlar. Şiddet, ne bizim evrimsel mirasımızda vardır ne de genlerimizde.

4- İnsanların 'şiddete yönelik bir beyine sahip olduğunu söylemek "bilimsel olarak yanlıştır!" Şiddet doğrultusunda etkinlik gösterebilen sinir sistemimiz, iç ya da dış dürtülerle otomatik olarak harekete geçmez. İnsana özel gelişkin sinirsel süreçler bu dürtüleri, bizi harekete geçirmesinden önce filtrelerler. Nasıl hareket ettiğimiz, nasıl koşullandığımız ve sosyalleştığımızla biçimlenir. Nörofizyolojimizde bizi şiddet doğrultusunda tepki vermeye zorlayacak hiçbir şey yoktur.

5- Savaşın 'içgüdü'den ya da herhangi tek bir güdülenmeden kaynakladığını söylemek "bilimsel olarak yanlıştır!" Modern savaş tekniklerinin ortaya çıkışı, duygusal ve bazen 'içgüdü' olarak da adlandırılan güdüsel unsurların önceliğinden, düşüncel unsurların önceliğine doğru bir yolculuktur. Modern savaş, boyun eğme etki altında kalma ve idealizm türünden kişisel karakter özelliklerinin, dil türünden sosyal yeteneklerin ve hesaplama, planlama ve enformasyon elde etme türünden akılcı yaklaşımların kurumsal olarak kullanımını gerektirir. Modern savaşın teknolojisi, hem fiilen savaşanların eğitiminde hem de nüfusun genelinin savaşı desteklemesi için hazırlanmasında, şiddetle ilişkili özellikleri aşırı ölçüde abartmıştır. Bu aşırı abartmanın bir sonucu olarak bu tür özellikler, çoğunlukla yanlış bir biçimde, sürecin sonuçları olarak değil de nedenleri olarak değerlendirilmektedir.

Vardığımız sonuç, biyolojinin insanlığı savaşa mahkum etmediği ve insanlığın biyolojik karamsarlık bağlayıcılığından azade kılınabileceğidir. Tıpkı savaşın insanların beyinde başlaması gibi barış da beynimizde başlar. Savaşı icat eden tür barışı da icat etme yeteneğine sahiptir.” (Cogito:1996)

Bu bildirinin insanların şiddet davranışlarının sadece içgüdüyle açıklanamayacağına yardımcı olacağı kanısındayım. Böylece görülen şiddet olaylarının önlenmesine ilişkin daha gerçekçi ve etkili adımlar atılabileceğini umuyorum.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizi konusunda açıklamalara yer verilecektir.

Araştırmanın Modeli

İlköğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve yöneticilerin şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin algılarını saptamaya yönelik bu araştırma” geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı” (Karasar;1994:77) olarak tanımlanan tarama modelindedir.

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için önce alan taraması yapılmıştır. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin şiddetin nedenlerine ve önlenmesine ilişkin görüşlerinin tespiti için araştırmacı tarafından geliştirilen iki anket kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir ili anakent alanı içinde bulunan ilköğretim okulları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme tabakalama yöntemi ile belirlenmiştir. Bu örnekleme yönteminde evren ayrı ayrı tabakalara bölünür (Kaptan:1998). İzmir anakent içinde bulunan 9 ilçeden %30’una ulaşılmaya çalışılmış, yine bu ilçelerde bulunan okullardan %30’una ulaşılması hedeflenmiştir. Kayıplarla toplam 3 ilçe ve 10 okula, bu okullarda bulunan toplam 300 öğretmene ulaşılmıştır.

Okul uygulamaları sırasında herhangi bir güçlükle karşılaşmamış okul müdürleri oldukça yardımcı olmuşlardır. Ancak öğretmenlerin bilimsel araştırmalara zaman kaybı olarak baktıkları sezilmiştir.

Örnekleme oluşturan yönetici ve öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur

Tablo 1

Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Yöneticilik Yapmış Öğretmenler		Öğretmen	
	n	%	n	%
Erkek	59	72.8	79	33
Kadın	22	27.2	140	67
Toplam	81	100	239	100

Tablo1’de görüldüğü gibi örneklem kapsamındaki yöneticilerin %72.8’ i erkek, %27.2’si kadındır. Örnekleme giren kadın öğretmenlerin oranı %67 iken Erkek öğretmenlerin oranı % 33’tür.

Örnekleme oluşturan yönetici ve öğretmenlerin yaşa göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 2

Örneklem Grubunun Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Yöneticilik Yapmış Öğretmenler		Öğretmen	
	n	%	n	%
25 yaş ve daha küçük	3	3.7	59	26.9
26-35 yaş	22	27.1	174	33.7
36-45 yaş	12	14.8	64	29.2
46 yaş ve üstü*	44	54.3	22	10.04
Toplam	81	100	219	100

*İstatiksel çözümleme yaparken yönetici yaş aralıkları 25-45 yaş ile 46 yaş ve üstü olarak alınmıştır

Tablo 2’de görüldüğü gibi örnekleme alınan 25 yaş ve altı yönetici oranı %3.7’dir. 26-34 yaş arası yöneticilerin oranı % 27.1 iken 36-45 yaş arası yöneticilerin oranı %14.8’dir. 46 yaş ve üstü yöneticilerin oranı % 54.3’tür. 25 yaş ve altı öğretmenlerin oranı %26.9, 25-35 yaş arası öğretmenlerin oranı %33.7’dir. 36-45 yaş arası öğretmenlerin oranı %29.2 iken 46 yaş ve üstü öğretmenlerin oranı %22’dir.

Tablo 3'te örneklem grubunun mezun olduğu okul türüne göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 3
Örneklem Grubunun Mezun Olduğu Okul
Türüne Göre Dağılımı

Mezun Olduğu Okul Türü	Yöneticilik Yapmış Öğretmenler		Öğretmen	
	n	%	n	%
Eğitim Fakültesi	36	44.4	124	56
Diğer Fakülteler*	45	55.6	95	44
Toplam	81	100	219	100

*Diğer fakülteler;Fen-Edebiyat, Sosyal Bilimler,Güzel Sanatlar,Dil Bilimleri

Tablo 3'te görüldüğü gibi yöneticilerin %44.4'ü eğitim fakültesi mezunu iken %55.6'sı diğer fakültelerden mezun olmuştur. Örneklem grubundaki öğretmenlerin %56'sı eğitim fakültesi mezunu , %44' ü ise diğer fakülte mezunudur.

Tablo 4'te örneklem grubunun meslekteki toplam hizmet süreleri verilmiştir.

Tablo 4
Örneklem Grubunun Meslekteki Toplam Hizmet
Sürelerini Göre Dağılımı

Toplam Hizmet Süresi	Yöneticilik Yapmış Öğretmenler		Öğretmen	
	n	%	n	%
1-5 yıl	7	8.6	95	44
6 yıl ve fazlası	74	91.4	124	56
Toplam	81	100	219	100

Tablo 4' e görüldüğü gibi örneklem grubundaki yöneticilerin %8.6'sı meslekte 1-5 yıl süredir çalışırken, %74' ü 6 yıldan fazla süredir meslekteki görevlerini sürdürmektedir. Örneklemdeki öğretmenlerin %44'ü 1-5 yıldır öğretmenlik yaparken, %56'sı 6 yıldan fazla süredir öğretmenlik yapmaktadır.

Tablo 5'te örneklem grubunun çalıştıkları kademeye göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 5
Örneklem Grubunun Çalıştıkları Kademeye
Göre Dağılımı

Kademe	Yöneticilik Yapmış Öğretmenler		Öğretmen	
	n	%	n	%
I.Kademe	47	58	110	50.2
II.Kademe	34	42	109	49.8
Toplam	81	100	219	100

Örneklem grubundaki yöneticilerin %58'i I. Kademede çalışmakta iken % 42'si II. kademede çalışmaktadır. Örneklem grubundaki öğretmenlerin %50.2 'si I. kademede , %49.8'i II. kademede çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri olgusal ve yargısal veri türlerindedir. Olgusal veriler “Kişisel Bilgi Formu”yla elde edilen verilerdir. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin bireysel ve mesleki özelliklerini gösteren verilerdir. Yargısal olanlar ise Şiddetin Nedenleri Ölçeği (ŞNÖ) ile Şiddetin Önlenmesi Ölçeği'nde (ŞÖÖ) yer alan yargı maddelerine verilen yanıtlardan oluşmaktadır.

İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin görüşlerini tespit etmek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen beşli likert tipi iki ölçek kullanılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde önce alan taraması

yapılmıştır. Bir madde havuzu oluşturulmuş, buradaki maddeler için çeşitli uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Alınan uzman görüşleri sonucunda ilköğretim okullarında şiddetin nedenleri ölçeği için 42, ilköğretim okullarında şiddetin önlenmesi ölçeği için 26 soru hazırlanmıştır.

Hazırlanan ölçek toplam yedi okulda 193 öğretmene uygulanmıştır. Geçerliği sağlamak üzere uzman görüşü alınarak, yargı maddelerinin ölçmeyi amaçladığı konuları dengeli olarak temsil etmesi için kapsam ve ölçeği hangi özelliği ölçtüğünü incelemek amacıyla görünüş geçerliğine bakılmıştır(Tavşancıl, 2002). Ölçeğin yapı geçerliğinin sağlanması ve alt ölçeklerinin oluşturulması için faktör analizine bakılmıştır. Faktör çözümlemesi sonucunda ŞNÖ'ği (a) Okul ve Öğrenci İlişkisi, (b) Okul Dışı Etkenler, (c) Okul Yönetimi olmak üzere 3 boyuta ayrılmıştır. Ölçekten eksi değerler taşıyan 1 madde, hiçbir boyuta girmeyen 6 madde ve faktör yükü. 50'nin altında olan 1 madde olmak üzere toplam 8 madde çıkarılmıştır. Faktör çözümlemesi sonucunda ŞÖÖ'ği (a) Değerler Geliştirme, (b) Okul ve Aile olmak üzere 2 boyuta ayrılmıştır. Ölçekten faktör yükü. 50'nin altında 1 madde ve hiçbir boyuta girmeyen 4 madde olmak üzere toplam 5 madde çıkarılmıştır. ŞNÖ Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .93 , ŞÖÖ Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .92 olarak bulunmuştur.Bu değerlerinin istenen değerler olduğu söylenebilir.

Veri Toplama

Veri toplama işlemleri Mart-Mayıs 2008 aylarında tamamlanmıştır. Uygulamadan önce okul yöneticilerine kısaca bilgi verilmiştir. Ölçek uygulamaları sırasında öğretmenlerin isteksizliği fark edilmiş ve sürecin aksamasına neden olmuştur. Öğretmenlerin bilimsel araştırmalara olan bu isteksizlikleri de ayrı bir araştırma konusu olabilir.

Verilerin Çözümlemesinde Kullanılan İstatiksel Teknikler

Bu araştırmada problem cümlesi doğrultusunda alt problemlere yönelik verilerin çözümlemesinde Aritmetik Ortalama, Standart Sapma; bağımsız iki grubun

ortalamları arasındaki farkın önemliliğinin belirlenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemliliği Testi (t-testi), üç veya daha fazla grubun ölçümleri arasındaki farkın test edilmesinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi (F) kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemleriyle ilgili olarak ulaşılan bulgular tablolar halinde verildikten sonra yorumlara yer verilmektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” biçiminde belirlenen birinci alt probleme ilişkin dağılımı gösteren ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 6
Öğretmenlerin Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algularının Dağılımı

Kaynak	Madde No	Ölçek Maddeleri	Öğretmen		
			O	SS	
Okul ve Öğrenci İlişkisi Boyutu	9	Çocuğun kalabalık aile ortamında yaşaması	3.79	.95	
	15	Okulda güvenlik önlemlerinin yetersizliği(okul güvenlik elemanı, güvenlik kamerası)	3.63	1.03	
	24	Öğretmenleri sık değişmesi	3.82	1.07	
	26	Okul disiplin kurallarının doğru işlememesi	4.06	1.04	
	27	Öğrencinin okul başarısının düşük olması	3.74	1.00	
	28	Derslerin boş geçmesi	3.62	1.13	
	29	Sınıfta kaynaştırma programı uygulanan öğrencilerin çokluğu	3.67	1.12	
	30	Öğrencilerin öfkelerini kontrol edemeyişi	4.25	.77	
	31	Öğrencilerin çatışma yönetimi bilmeyişleri	4.24	.84	
	32	Ekonomik güçlükler	4.00	.96	
	33	Arkadaş ilişkilerinde lider olma isteği	3.84	.92	
	34	Ailelerin gelir düzeylerindeki farklılıklar	3.88	.88	
	Toplam			3.89	.97
	Okul Dışı Etkenler Boyutu	1	Televizyon yayınlarındaki şiddet unsurları	4.49	.73
2		Televizyonda bulunan şiddet unsurlu yayınların toplumun büyük bir kesimince yüceltilmesi	4.39	.88	
3		Tv izleme alışkanlığının çocukların sosyal hayatlarını tehdit etmesi	4.38	.72	
4		Bilgisayar kullanma alışkanlıklarının çocukların sosyal hayatlarını tehdit etmesi	4.20	.84	
5		Bilgisayar oyunlarındaki şiddet	4.26	.77	
6		Çocuğun aile içi şiddete tanık olması	4.42	.75	
7		Çocuğun aile içi şiddete maruz kalması	4.33	.74	
8		Ailede alkol kullanımı	4.05	.90	

	10	Tekrarlanan şiddet davranışının çocuk için normalleşmesi	4.33	.77	
	11	Anne-babaların çocuklarıyla yeterince ilgilenmemesi	4.28	.77	
	12	Çocuğun şiddet davranışının aile tarafından desteklenmesi(o sana vurunca sen de ona vur)	4.34	.75	
	13	Çocuğun iletişim becerisinin gelişmemiş olması	4.04	.86	
	Toplam		4.29	.79	
Okul Yönetimi Boyutu	14	Okuldaki sosyal faaliyetlerin yetersizliği	3.91	.94	
	16	Okul yönetiminin öğrencilerin sorunlarıyla yeterince ilgilenmemesi	3.64	1.09	
	17	Okul yönetiminin şiddet olaylarına zamanında müdahale edememesi	3.72	1.63	
	18	Okuldaki rehberlik faaliyetlerine gereken önemim verilmemesi	3.79	1.07	
	19	Rehber öğretmenlerin görevlerini özenle uygulamaması	3.52	1.16	
	20	Öğretmenlerin öğrencileri şiddet uygulaması	3.39	1.10	
	21	Yöneticilerin öğrencilere karşı şiddet uygulaması	3.42	1.14	
	22	Sınıfların kalabalık olması nedeniyle öğretmenlerin öğrencileri tanımayışı	3.82	1.03	
	23	Öğrencilerin enerjilerini boşaltabilecekleri alanların bulunmayışı	4.22	.89	
	25	Sorunlu öğrencilerin okul faaliyetlerinden dışlanması	3.66	1.10	
		Toplam		3.71	1.12

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin en yüksek puanı “Okul Dışı Etkenler ” boyutuna verdikleri görülmektedir.(O=4.29), en düşük puanı ise “Okul Yönetimi” boyutu almıştır.”Okul-Öğrenci İlişkisi” boyutu O=3.89 puan almıştır. Tüm maddeler arasında en yüksek ortalamaya sahip olan madde “Televizyon yayınlarındaki şiddet unsurları” maddesidir.(O=4.49). Bunun yanı sıra “Televizyonda bulunan şiddet unsurlu yayınları toplumun büyük bir kesimince yüceltilmesi”(O=4.39) ve “Tv izleme alışkanlığının çocukların sosyal hayatını tehdit etmesi” (O=4.38) maddeleri de yüksek ortalamaya sahiptirler. Tüm maddeler içinde “Öğretmenlerin öğrencilere şiddet uygulaması” maddesi O=3.39 ile en düşük ortalamaya sahip maddedir.

“Okul Dışı Etkenler” boyutunun en yüksek ortalamaya sahip olması yapılan diğer araştırmalarla tutarlılık göstermektedir. Çocuğun hem aile içinde şiddete tanık olması yada şiddete maruz kalması hem de televizyon ve bilgisayar oyunlarında şiddetle karşılaşması onun için şiddetin çok sık tekrarlanması anlamına gelmektedir. Gümüş’ün Şubat 2006’da İstanbul’daki liseler üzerinde yaptığı “Lise Uygulaması”

isimli çalışmasında “Kurtlar Vadisi dizisinin tüm bölümlerini babasından hiç dayak yemeyen öğrencilerin sadece %25’i izlerken babasından dayak yiyen öğrencilerin % 56’sının izlediğini bulmuştur. Yine aynı diziyi hiç izlemeyenlerin %18’i, bazı bölümleri izleyenlerin %16’sı, tüm bölümlerin izleyenlerin %53’ü bıçaklı-silahlı bir olaya karışmıştır” sonuçlarını elde etmiştir. Bu örnekte görüldüğü gibi öğrenciler için tekrarlanan şiddet davranışı normalleşmekte şiddet sorunların çözümü için bir araç haline gelmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Önlenmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri Nelerdir?” biçiminde belirlenen ikinci alt probleme ilişkin dağılımı gösteren ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7
Öğretmenlerin Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı

Kaynak	Madde No	Ölçek Maddeleri	Öğretmen	
			O	SS
Değer Geliştirme Boyutu	9	Eğitim kampanyalarıyla konunun ciddiyetinin fark edilmesi sağlanmalı	4.39	.72
	10	Televizyonda kaliteli programlar yayınlanmalı	4.68	.54
	11	Televizyondaki şiddet içerikli yayınlar azaltılmalı	4.70	.57
	12	Televizyondaki şiddet içerikli yayınlar geç saatlere alınmalı	4.64	.67
	13	Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı geliştirilmeli	4.69	.52
	14	Öğrencilere empati eğitimi verilmeli	4.60	.62
	15	Öğretmenler beden dilini iyi kullanmalı	4.51	.65
	16	İnternet kafelerdeki oyunlar denetlenmeli	4.68	.54
	17	Okuldaki rehberlik faaliyetleri etkili biçimde yürütülmeli	4.63	.58
	18	Yoksul ve başarılı öğrencilere ekonomik olanaklar sağlanmalı	4.58	.61
	19	Okul kuralları öğrencilerle birlikte belirlenmeli	4.41	.80
20	Öğrencilerin kendini ifade edebileceği etkinlikler düzenlenmeli	4.61	.57	
21	Medyada şiddeti önlemeye yönelik kampanyalar düzenlenmeli	4.69	.49	

Toplam		4.60	.56
Okul-Aile Boyutu	1	Öğrencileri tanıma etkinlikleri yapılmalı	4.45 .72
	2	Okul-aile işbirliği arttırılmalı	4.43 .66
	3	Sınıf yönetimi hakkında öğretmenlere bilgiler verilmeli	4.31 .71
	4	Ailede şiddet gören çocuklar tespit edilmeli	4.44 .63
	5	Okullardaki sosyal faaliyetler arttırılmalı	4.49 .71
	6	Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılmalı ve kalitesi arttırılmalı	4.58 .63
	7	Okul temelli sosyal gelişim programları hazırlanmalı	4.42 .69
	8	Ev ziyaretleriyle çocuğun ev ortamı tanınmalı	4.42 .78
Toplam		4.44	.72

Tablo 7’de “Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı geliştirilmeli” (O=4.69), “Medyada şiddeti önlemeye yönelik kampanyalar düzenlenmeli” (O=4.69), “Televizyonda kaliteli programlar yayınlanmalı” (O=4.68), “İnternet kafelerdeki oyunlar denetlenmeli” (O=4.68) maddeleri en yüksek ortalama değere sahip maddelerdir. Bu maddelerin tümü “Değerler” boyutunda yer almaktadır. En düşük ortalamaya sahip madde ise “Sınıf yönetimi hakkında öğretmenlere bilgiler verilmeli” (O=4.31) maddesidir. Bu madde “Aile-Okul “ boyutunda yer almaktadır. Bu boyutun toplam ortalaması (O=4.44), “Değerler Geliştirme” boyutunun ortalaması ise (O=4.60)’ tır.

Bilgisayar oyunlarındaki şiddet sahneleri akıl almaz boyuttadır. Reyhan Merttürk’ün (2005) “Bilgisayar oynayan ilköğretim okulu öğrencilerinin saldırganlık depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi konulu araştırmasında öğrencilerin bilgisayar oyunu oynama süreleri arttıkça anti sosyal saldırganlık davranışlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca araştırma bilgisayar oyununun oynandığı mekana göre evde oyun oynayan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin internet kafelerde bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerden daha fazla olduğunu saptamıştır. Bu durum bize internet kafelerin öğrencilerin şiddet içerikli oyunlardan daha olumsuz yönde etkilendikleri sonucuna ulaştırır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Nedenlerine İlişkin Yönetici Görüşleri Nelerdir?” biçiminde belirlenen üçüncü alt probleme ilişkin dağılımı gösteren ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algılarının Dağılımı

Kaynak	Madde No	Ölçek Maddeleri	Öğretmen	
			O	SS
Okul ve Öğrenci İlişkisi Boyutu	9	Çocuğun kalabalık aile ortamında yaşaması	3.33	1.07
	15	Okulda güvenlik önlemlerinin yetersizliği(okul güvenlik elemanı, güvenlik kamerası)	3.11	.94
	24	Öğretmenleri sık değişmesi	3.62	1.14
	26	Okul disiplin kurallarının doğru işlememesi	3.77	1.54
	27	Öğrencinin okul başarısının düşük olması	3.44	1.15
	28	Derslerin boş geçmesi	3.47	1.24
	29	Sınıfta kaynaştırma programı uygulanan öğrencilerin çokluğu	3.48	1.25
	30	Öğrencilerin öfkelerini kontrol edemeyişi	3.94	1.00
	31	Öğrencilerin çatışma yönetimi bilmeyişleri	3.84	.91
	32	Ekonomik güçlükler	4.02	.92
	33	Arkadaş ilişkilerinde lider olma isteği	3.70	1.04
34	Ailelerin gelir düzeylerindeki farklılıklar	3.79	.1.01	
Toplam			3.63	1.10
Okul Dışı Etkenler Boyutu	1	Televizyon yayınlarındaki şiddet unsurları	4.37	.71
	2	Televizyonda bulunan şiddet unsurlu yayınların toplumun büyük bir kesimince yüceltilmesi	4.30	.84
	3	Tv izleme alışkanlığının çocukların sosyal hayatlarını tehdit etmesi	4.09	.90
	4	Bilgisayar kullanma alışkanlıklarının çocukların sosyal hayatlarını tehdit etmesi	4.81	.92
	5	Bilgisayar oyunlarındaki şiddet	4.14	.85
	6	Çocuğun aile içi şiddete tanık olması	4.11	.72
	7	Çocuğun aile içi şiddete maruz kalması	4.95	.86
	8	Ailede alkol kullanımı	4.73	.96
	10	Tekrarlanan şiddet davranışının çocuk için normalleşmesi	4.89	.91
	11	Anne-babaların çocuklarıyla yeterince ilgilenmemesi	4.06	.84
	12	Çocuğun şiddet davranışının aile tarafından desteklenmesi(o sana vurunca sen de ona vur)	4.04	.91
	13	Çocuğun iletişim becerisinin gelişmemiş olması	4.78	.89

Toplam			4.44	.78
Okul Yönetimi Boyutu	14	Okuldaki sosyal faaliyetlerin yetersizliği	3.80	.99
	16	Okul yönetiminin öğrencilerin sorunlarıyla yeterince ilgilenmemesi	3.49	1.17
	17	Okul yönetiminin şiddet olaylarına zamanında müdahale edememesi	3.41	1.10
	18	Okuldaki rehberlik faaliyetlerine gereken önemim verilmemesi	3.58	1.06
	19	Rehber öğretmenlerin görevlerini özenle uygulamaması	3.27	1.10
	20	Öğretmenlerin öğrencileri şiddet uygulaması	3.09	.99
	21	Yöneticilerin öğrencilere karşı şiddet uygulaması	3.17	1.16
	22	Sınıfların kalabalık olması nedeniyle öğretmenlerin öğrencileri tanımayışı	3.52	1.17
	23	Öğrencilerin enerjilerini boşaltabilecekleri alanların bulunmayışı	4.94	1.10
	25	Sorunlu öğrencilerin okul faaliyetlerinden dışlanması	3.75	3.29
Toplam			3.65	1.30

Tablo 8’de görüldüğü gibi Yöneticiler en yüksek puanı “Okul Dışı Etkenler” boyutuna vermişlerdir (O=4.44) . “Okul Yönetimi” boyutu (O=3.65) ,” Okul ve Öğrenci İlişkisi “ boyutu (O=3.63) puan almıştır. Maddeler arasında en yüksek puanı “Çocuğun aile içi şiddete maruz kalması” (O=4.95) ,“Öğrencilerin enerjilerini boşaltabilecekleri alanların bulunmayışı” (O=4.94) ,“Tekrarlanan şiddet davranışının çocuk için normalleşmesi”(O=4.89) almıştır. Yöneticiler maddeler arsında en düşük puanı “Öğretmenlerin öğrencileri şiddet uygulaması” (O=3.09) , “Yöneticilerin öğrencilere karşı şiddet uygulaması” (O=3.17) maddeleri almıştır.

Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki olumsuz etkileri üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığınca yapılan “Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları” araştırmasının sonuçlarına göre aile içi şiddette çocuklara yönelik şiddete rastlanma sıklığı %46’dır. Anne babaların geçmişteki dayak deneyimlerini % 70 oranında bugünkü şiddet davranışlarına dönüşmektedir. Aile kalabalıklaştıkça şiddet artmaktadır. Bu araştırmanın da kanıtladığı gibi çocuğun aile içinde şiddete maruz kalmasını önlemek onun görülebilen şiddet davranışları üzerinde olumlu etkiye yol açacaktır.

Yöneticilerin en düşük puanı Yöneticilerin öğrencilere karşı şiddet uygulaması” (O=3.17) vermesi yapılan çalışmalarla çelişmektedir. Gümüş’ün “Sıkıştırılmış Okullar”

adlı çalışmasında öğrencilerin %41'inin müdür veya müdür yardımcılardan, %63'ünün de öğretmenlerinden en az bir kez dayak yediklerini tespit etmiştir. Bu durum akla yöneticilerin bu soruda biraz taraflı davranabilecekleri düşüncesini getirmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Önlenmesine İlişkin Yönetici Görüşleri Nelerdir?” biçiminde belirlenen dördüncü alt probleme ilişkin dağılımı gösteren ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının Dağılımı

Kaynak	Madde No	Ölçek Maddeleri	Öğretmen	
			O	SS
Değer Geliştirme Boyutu	9	Eğitim kampanyalarıyla konunun ciddiyetinin fark edilmesi sağlanmalı	4.12	.89
	10	Televizyonda kaliteli programlar yayınlanmalı	4.56	.59
	11	Televizyondaki şiddet içerikli yayınlar azaltılmalı	4.56	.63
	12	Televizyondaki şiddet içerikli yayınlar geç saatlere alınmalı	4.48	.74
	13	Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı geliştirilmeli	4.47	.74
	14	Öğrencilere empati eğitimi verilmeli	4.40	.77
	15	Öğretmenler beden dilini iyi kullanmalı	4.17	.89
	16	İnternet kafelerdeki oyunlar denetlenmeli	4.35	.81
	17	Okuldaki rehberlik faaliyetleri etkili biçimde yürütülmeli	4.38	.73
	18	Yoksul ve başarılı öğrencilere ekonomik olanaklar sağlanmalı	4.38	.75
	19	Okul kuralları öğrencilerle birlikte belirlenmeli	4.30	.75
20	Öğrencilerin kendini ifade edebileceği etkinlikler düzenlenmeli	4.42	.79	
21	Medyada şiddeti önlemeye yönelik kampanyalar düzenlenmeli	4.58	.57	
Toplam			4.35	.80
Okul-Aile Boyutu	1	Öğrencileri tanıma etkinlikleri yapılmalı	4.31	.74
	2	Okul-aile işbirliği artırılmalı	4.23	.69
	3	Sınıf yönetimi hakkında öğretmenlere bilgiler verilmeli	4.05	.84
	4	Ailede şiddet gören çocuklar tespit edilmeli	4.25	.73
	5	Okullardaki sosyal faaliyetler artırılmalı	4.35	.71

6	Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılmalı ve kalitesi artırılmalı	4.41	.70
7	Okul temelli sosyal gelişim programları hazırlanmalı	4.14	.80
8	Ev ziyaretleriyle çocuğun ev ortamı tanınmalı	4.14	.83
Toplam		4.15	.73

Tablo 9’da da görüldüğü gibi yöneticiler en yüksek puanı (O=4.35) “Değer Geliştirme “ boyutuna vermişlerdir. ” Okul-Aile” boyutunun puanı ise (O=4.15)’tir. Maddeler arasında en yüksek puanı “Medyada şiddeti önlemeye yönelik kampanyalar düzenlenmeli” (O=4.58) , en düşük puanı “Sınıf yönetimi hakkında öğretmenlere bilgiler verilmeli” (O=4.05) almıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri onların; (a) cinsiyetlerine, (b) yaşlarına, (c) mezun oldukları okul türüne, (d) öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine, (e) çalıştıkları kademeye (I-II. Kademe) farklılık göstermekte midir?” biçiminde belirlenen beşinci alt problemin çözümüne ilişkin olarak İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemliliği Testi (t-testi) ve Tek Yönlü Varyans Çözümlemesi (F) sonuçları tablolarda gösterilmektedir.

(a) Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında cinsiyete göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında cinsiyete göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 10’da sunulmaktadır.

Tablo 10

Öğretmen Cinsiyetine Göre Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları

(Ortalama, Standart Sapma,t-Testi Sonuçları)

Boyutlar	Cinsiyet	n	O	SS	Sd	t	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	Erkek	79	4.06	.47	217	2.10	P = .04 Fark Önemli*
	Kadın	140	3.93	.44			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	Erkek	79	4.01	.58	217	2.51	P = .01 Fark Önemli*
	Kadın	140	3.81	.57			
Okul Dışı Etkenler* ($p < .05$)	Erkek	79	3.93	.43	217	.07	P = .94 Fark Önemsiz
	Kadın	140	3.93	.42			
Okul Yönetimi	Erkek	79	3.49	.66	217	2.05	P = .04 Fark Önemli*
	Kadın	140	3.30	.66			

Tablo 10'da görüldüğü gibi öğretmenlerin şiddete ilişkin algıları cinsiyete göre tüm boyutlarda anlamlı farklılık gösterirken sadece "Okul Dışı Etkenler" boyutunda fark önemsiz çıkmıştır. Bu durum hem kadın hem de erkek öğretmenlerin gerek televizyon yayınlarının gerekse aile için şiddetin bireylerin şiddet davranışlarına neden olarak görülebileceği fikrine katıldıkları anlaşılmaktadır.

(b) Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında yaşa göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında yaşa göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan Varyans Analizi sonuçları Tablo 11’de ve Tablo 12’de sunulmaktadır.

Tablo 11

Öğretmenlerin Şiddetin Nedenlere İlişkin Algılarının Yaşa Göre Dağılımı

Boyutlar	Yaş	n	O	SS
Şiddetin Nedenleri Genel	25 yaş ve küçük	59	4.18	.41
	26-45 yaş	74	4.00	.43
	36-45 yaş	64	3.82	.44
	46 yaş ve üstü	22	3.78	.49
Okul ve Öğrenci İlişkisi	25 yaş ve küçük	59	4.12	.53
	26-45 yaş	74	3.87	.60
	36-45 yaş	64	3.72	.55
	46 yaş ve üstü	22	3.71	.54
Okul Dışı Etkenler	25 yaş ve küçük	59	4.02	.34
	26-45 yaş	74	3.93	.43
	36-45 yaş	64	3.91	.39
	46 yaş ve üstü	22	3.73	.53
Okul Yönetimi	25 yaş ve küçük	59	3.62	.58
	26-45 yaş	74	3.48	.62
	36-45 yaş	64	3.09	.69
	46 yaş ve üstü	22	3.19	.63

Tablo 11’e göre tüm boyutlarda en olumlu yanıtları verenler en küçük yaş grubundaki öğretmenlerdir. Yine tüm boyutlarda en olumsuz yanıtları veren öğretmenler 46 yaş ve üzeri yani en yaşlı gruba ait öğretmenlerdir. Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında yaşa göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla Varyans Çözümlemesi yapılmıştır. Ve sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo12
Öğretmenlerin Yaşa Göre Şiddetin Nedenlerine
İlişkin Algılarının Varyans Çözümlemesi Sonuçları

Boyutlar	VK	Sd	KT	KO	F	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	GA	3	4.76	1.59	8.49	P=.00
	Gİ	215	40.19			Fark önemli*
	GN	218	44.95			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	GA	3	5.79	1.93	6.09	P=.001
	Gİ	215	68.09			Fark önemli*
	GN	218	73.88			
Okul Dışı Etkenler	GA	3	1.35	.451	2.62	P=.05
	Gİ	215	37.06			Fark önemsiz
	GN	218	38.41			
Okul Yönetimi	GA	3	10.53	3.51	8.78	P=.00
	Gİ	215	85.94			Fark önemli*
	GN	218	96.47			

*(p<.05)

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğretmenlerin “Şiddetin Nedenleri Genel” bölümüne ilişkin algıları önemli farklılık göstermektedir (p=.00) . Yine öğretmenlerin “ Okul ve Öğrenci İlişkisi” boyutu ile “Okul Yönetimi” boyutunda da fark önemli çıkmıştır. Öğretmenlerin sadece “Okul Dışı Etkenler” boyutundaki algıları yaşa göre önemli çıkmamıştır. Bu durum bize genç yaştaki öğretmenlerin yaşları daha olgun öğretmenlere göre “Okul Yönetimi” ve “Okul ve Öğrenci İlişkisi” boyutlarında daha olumsuz düşündükleri görülmektedir.

(c) Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 13’te sunulmaktadır.

Tablo 13
Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre
Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma,t-Testi Sonuçları)

Boyutlar	Mezun Olduğu Okul	n	O	SS	Sd	t	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	Eğitim Fakültesi	124	3.91	.42	217	2.6	P=.01
	Diğer	95	4.07	.43			Fark önemli*
Okul ve Öğrenci İlişkisi	Eğitim Fakültesi	124	3.91	.57	217	2.13	P=.03
	Diğer	95	3.97	.59			Fark önemli*
Okul Dışı Etkenler	Eğitim Fakültesi	124	3.88	.37	217	1.70	P=.09
	Diğer	95	3.98	.49			Fark önemsiz
Okul Yönetimi	Eğitim Fakültesi	124	3.29	.65	217	2.10	P=.04
	Diğer	95	3.48	.67			Fark önemli*

*(p<.05)

Tablo13'te görüldüğü gibi öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında “Şiddetin Nedenleri Genel” , “Okul ve Öğrenci İlişkisi” ve “Okul Yönetimi” boyutlarında fark önemlidir.”Tekrarlanan Şiddet” boyutunda ise fark önemsizdir.

(d) Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında meslekteki toplam hizmet sürelerine göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında meslekteki toplam hizmet sürelerine göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 14'te sunulmaktadır.

Tablo 14
Öğretmenlerin Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre
Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma,t-Testi Sonuçları)

Boyutlar	Toplam Hizmet Süresi	n	O	SS	Sd	t	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	1-5 Yıl	95	4.06	.45	217	2.40	P = .01 Fark önemli*
	6 yıl ve üstü	124	3.91	.45			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	1-5 Yıl	95	4.00	.55	217	2.79	P = .00 Fark önemli*
	6 yıl ve üstü	124	3.78	.59			
Okul Dışı Etkenler	1-5 Yıl	95	3.97	.36	217	1.46	P = .14 Fark önemsiz
	6 yıl ve üstü	124	3.89	.46			
Okul Yönetimi	1-5 Yıl	95	3.44	.67	217	1.30	P = .19 Fark Önemsiz
	6 yıl ve üstü	124	3.32	.66			

*(p<.50)

Tablo 14’te görüldüğü gibi öğretmenlerin meslekteki toplam hizmet sürelerine göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında “Şiddetin Nedenleri Genel” ve “Okul ve Öğrenci İlişkisi” boyutlarında fark önemlidir. Öğretmenlerin meslekteki toplam hizmet sürelerine göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında “Tekrarlanan Şiddet” ve ” Okul Yönetimi” boyutlarında ise fark önemsizdir.

(e) Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında çalıştıkları kademeye göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında çalıştıkları kademeye göre önemli fark olup

olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 15’te sunulmaktadır.

Tablo 15
Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre
Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma,t-Testi Sonuçları)

Boyutlar	Çalışılan Kademe	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	Sınıf	110	3.96	.45	217	.75	P = .45 Fark önemsiz
	Branş	109	4.00	.46			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	Sınıf	110	3.81	.62	217	1.87	P =.06 Fark önemsiz
	Branş	109	3.95	.53			
Okul Dışı Etkenler	Sınıf	110	3.95	.38	217	.91	P = .36 Fark önemsiz
	Branş	109	3.90	.46			
Okul Yönetimi	Sınıf	110	3.35	.62	217	.49	P = .62 Fark Önemsiz
	Branş	109	3.40	.71			

Tablo 15’te görüldüğü gibi öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında hem genelde hem de her üç boyutta fark önemli değildir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin önlenmesine ilişkin öğretmen görüşleri onların; (a) cinsiyetlerine, (b) yaşlarına, (c) mezun oldukları okul türüne, (d) öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine, (e) çalıştıkları kademeye (sınıf-branş) farklılık göstermekte midir?” biçiminde belirlenen beşinci alt problemin çözümüne ilişkin olarak İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemliliği Testi (*t*-testi) ve Tek Yönlü Varyans Çözümlemesi (F) sonuçları tablolarda gösterilmektedir.

(a) Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında cinsiyete göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında cinsiyete göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 16’da sunulmaktadır.

Tablo 16

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları (Ortalama, Standart Sapma,t-Testi Sonuçları)

Boyutlar	Cinsiyet	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
* Şiddetin Önlenmesi Genel	Erkek	79	4.13	.34	217	.34	P=.39 Fark önemsiz
	Kadın	140	4.15	.32			
	Değerler Geliştirme	Erkek	79	4.60	.35	217	.07
Kadın	140	4.60	.37				
Okul -Aile	Erkek	79	4.42	.52	217	.59	P=.13 Fark önemsiz
	Kadın	140	4.46	.42			

*($p > .05$)

Tablo 16’da görüldüğü gibi öğretmenlerin cinsiyetlerine göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Şiddetin Önlenmesi Genel” , “Değerler Geliştirme” ve ”Okul- Aile” boyutlarında fark önemsizdir.

(b) **Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında yaşa göre farklılıkların önemli olup olmadığı;** Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında yaşa göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 17’de sunulmaktadır.

Tablo 17
Öğretmenlerin Şiddetin Önlenmesine İlişkin
Algılarının Yaşa Göre Dağılımı

Boyutlar	Yaş	n	O	SS
Şiddetin Önlenmesi Genel	25 yaş ve küçük	59	4.19	.32
	26-45 yaş	74	4.19	.28
	36-45 yaş	64	4.12	.33
	46 yaş ve üstü	22	3.94	.39
Değerler Geliştirme	25 yaş ve küçük	59	4.62	.38
	26-45 yaş	74	4.65	.33
	36-45 yaş	64	4.58	.41
	46 yaş ve üstü	22	4.45	.37
Okul-Aile	25 yaş ve küçük	59	4.54	.41
	26-45 yaş	74	4.50	.40
	36-45 yaş	64	4.10	.47
	46 yaş ve üstü	22	4.44	.59

Tablo 17’de görüldüğü gibi “Şiddetin Önlenmesi Genel” boyutunu 25 yaş ve küçükler ile 26-35 yaş arası öğretmenler diğer yaş gruplarına göre daha olumlu puan vermişlerdir. Yine öğretmenlerden “Değerler Geliştirme “ ve “Okul- Aile” boyutlarında en olumlu puanları 25 yaş ve küçükler ile 26-35 yaş arası öğretmenler vermişlerdir. Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında yaşa göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla Varyans Çözümlemesi yapılmıştır. Ve sonuçlar Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18
Öğretmenlerin Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algılarının
Yaşlara Göre Varyans Çözümleri

Boyutlar	VK	Sd	KT	KO	F	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	GA Gİ GN	3 215 218	1.19 21.73 22.92		.40	P=.009 Fark önemli*
Değerler Geliştirme	GA Gİ GN	3 215 218	.69 28.39 29.08	1.74		P=.16 Fark önemsiz
Okul-Aile	GA Gİ GN	3 215 218	13.39 42.52 45.91	.5.72		P=.001 Fark önemli*

*(p<.05)

Tablo 18’de görüldüğü gibi öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algılarının yaşa göre Varyans Çözümlemesinde “Şiddeti Önlenmesi Genel “ ile “Okul- Aile” boyutlarında fark önemli çıkmıştır.”Değerler Geliştirme” boyutunda ise fark önemsizdir.

(c) Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 19’da sunulmaktadır.

Tablo 19
Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre
Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*-testi Sonuçları)

Boyutlar	Mezun Olduğu Okul Türü	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	Eğitim Fakültesi	124	4.13	.33	217	.91	P = .36
	Diğer	95	4.17	.32			Fark önemsiz
Değerler Geliştirme	Eğitim Fakültesi	124	4.59	.37	217	.68	P = .00
	Diğer	95	4.62	.35			Fark önemli*
Okul- Aile	Eğitim Fakültesi	124	4.42	.45	217	.45	P = .14
	Diğer	95	4.48	.47			Fark önemsiz

Tablo 19’da görüldüğü gibi öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Değerler Geliştirme” boyutunda fark önemlidir. “Şiddetin Önlenmesi Genel” ve “Okul-Aile” boyutlarında fark önemli değildir.

(d)Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında meslekteki toplam hizmet süresine göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 20’de

sunulmaktadır.

Tablo 20
Öğretmenlerin Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre
Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*-testi Sonuçları)

Boyutlar	Toplam Hizmet Süresi	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	1-5 Yıl	95	4.18	.33	217	1.27	P = .20
	6 yıl ve üstü	124	4.12	.32			Fark önemsiz
Değerler Geliştirme	1-5 Yıl	95	4.61	.39	217	.42	P = .68
	6 yıl ve üstü	124	4.59	.35			Fark önemsiz
Okul-Aile	1-5 Yıl	95	4.52	.41	217	2.05	P = .04
	6 yıl ve üstü	124	4.39	.48			Fark önemli*

*($p < .05$)

Tablo 20’de görüldüğü gibi öğretmenlerin meslekteki toplam hizmet sürelerine göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Okul-Aile” boyutunda fark önemli çıkmıştır. Diğer boyutlarda ise fark önemsizdir.

(e)Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında çalıştıkları kademeye göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında çalıştıkları kademeye göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 21’de sunulmaktadır.

Tablo 21
Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre
Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*-testi Sonuçları)

Boyutlar	Çalışılan Kademe	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	I.Kademe	110	4.16	.30	217	.77	P = .44 Fark önemsiz
	II.Kademe	109	4.12	.35			
Değerler Geliştirme	I.Kademe	110	4.63	.36	217	1.27	P =.20 Fark önemsiz
	II.Kademe	109	4.56	.37			
Okul-Aile	I.Kademe	110	4.44	.41	217	.08	P = .93 Fark önemsiz
	II.Kademe	109	4.45	.51			

Tablo 21’de görüldüğü gibi öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında tüm boyutlarda fark önemsizdir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin yönetici görüşleri onların; (a) cinsiyetlerine, (b) yaşlarına, (c) mezun oldukları okul türüne, (d) öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine, (e) çalıştıkları kademeye göre farklılık göstermekte midir?” biçiminde belirlenen beşinci alt problemin çözümüne ilişkin

olarak İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemliliği Testi (*t*-testi) sonuçları tablolarda gösterilmektedir.

(a)Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında cinsiyete göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında cinsiyetlerine göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 22’de sunulmaktadır.

Tablo 21
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre
Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*- testi Sonuçları)

Boyutlar	Cinsiyet	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	Erkek	59	3.73	.52	79	.13	P = .89 Fark Önemsiz
	Kadın	22	3.72	.73			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	Erkek	59	3.63	.65	79	.01	P =.98 Fark Önemsiz
	Kadın	22	3.63	.92			
Okul Dışı Etkenler	Erkek	59	3.62	.48	79	1.78	P = .07 Fark Önemsiz
	Kadın	22	3.84	.53			
Okul Yönetimi	Erkek	59	3.27	.66	79	1.68	P = .09 Fark Önemsiz
	Kadın	22	2.95	.95			

Yöneticilerin şiddetin cinsiyetlerine göre şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında hiçbir boyutta fark önemli değildir.

(b)Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında yaşa göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında yaşa göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 23'te sunulmaktadır.

Tablo 23
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Şiddetin
Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*- testi Sonuçları)

Boyutlar	Yaş	N	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	25-45 yaş	37	3.80	.54	79	.95	P=.35 Fark önemsiz
	46 yaş ve üstü	44	3.67	.61			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	25-45 yaş	37	3.78	.69	79	1.79	P=.07 Fark önemsiz
	46 yaş ve üstü	44	3.50	.72			
Okul Dışı Etkenler	25-45 yaş	37	3.70	.46	79	.32	P=.75 Fark önemsiz
	46 yaş ve üstü	44	3.66	.53			
Okul Yönetimi	25-45 yaş	37	3.20	.84	79	.14	P=.89 Fark önemsiz
	46 yaş ve üstü	44	3.17	.69			

Tablo 23'te görüldüğü gibi yöneticilerin yaşlarına göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında hiçbir boyutta fark önemli değildir.

(c)Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre önemli fark olup olmadığını

saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 24’te sunulmaktadır.

Tablo 24
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin
Mezun Oldukları Okul Türüne Göre
Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*- testi Sonuçları)

Boyutlar	Mezun olduğu okul türü	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	Eğitim Fakültesi	36	3.45	.59	79	3.44	P = .01 Fark Önemli*
	Diğer	45	3.92	.51			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	Eğitim Fakültesi	36	3.41	.74	79	2.47	P = .01 Fark Önemli*
	Diğer	45	3.80	.67			
Okul Dışı Etkenler	Eğitim Fakültesi	36	3.55	.49	79	2.15	P = .03 Fark Önemli*
	Diğer	45	3.79	.48			
Okul Yönetimi	Eğitim Fakültesi	36	3.86	.77	79	3.68	P = .00 Fark Önemli*
	Diğer	45	3.44	.65			

Tablo 24’te görüldüğü gibi yöneticilerin mezun oldukları okul türüne göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında tüm boyutlarda fark önemlidir. Bu durum eğitim fakültesi mezunu olan yöneticilerin diğer fakültelerden mezun olan yöneticilere göre ŞNÖ’ne daha olumlu baktıkları görülmektedir.

(d)Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında öğretmenlikteki

toplam hizmet sürelerine göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 25'te sunulmaktadır

Tablo 25
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin Toplam Hizmet Sürelerine Göre
Şiddetin Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*-testi Sonuçları)

Boyutlar	Toplam Hizmet Süresi	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	1-5 Yıl	7	3.55	.32	79	.87	P = .38 Fark Önemsiz
	6 yıl ve üstü	74	3.75	.60			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	1-5 Yıl	7	3.60	.61	79	.12	P = .90 Fark Önemsiz
	6 yıl ve üstü	74	3.63	.74			
Okul Dışı Etkenler	1-5 Yıl	7	3.48	.28	79	1.14	P = .25 Fark Önemsiz
	6 yıl ve üstü	74	3.70	.51			
Okul Yönetimi	1-5 Yıl	7	3.91	.55	79	1.00	P = .31 Fark Önemsiz
	6 yıl ve üstü	74	3.21	.77			

Tablo 25'te görüldüğü gibi yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine göre algılarında hiçbir boyutta fark anlamlı bulunmamıştır.

(e)Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında çalıştıkları kademeye göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algıları arasında çalıştıkları kademeye göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 26’da sunulmaktadır.

Tablo 26
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin
Çalıştıkları Kademeye Göre Şiddetin
Nedenlerine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*- testi Sonuçları)

Boyutlar	Kademe	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	1.Kademe	43	3.59	.53	79	2.6	P=.009
	2. Kademe	34	3.93	.60		9	Fark önemli*
Okul ve Öğrenci İlişkisi	1.Kademe	43	3.46	.65	79	2.5	P=.012
	2. Kademe	34	3.86	.76		6	Fark önemli*
Okul Dışı Etkenler	1.Kademe	43	3.60	.51	79	1.8	P=.076
	2. Kademe	34	3.80	.47		0	Fark önemsiz
Okul Yönetimi	1.Kademe	43	3.03	.66	79	2.1	P=.034
	2. Kademe	34	3.39	.85		5	Fark önemli*

Tablo 26’da görüldüğü gibi yöneticilerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında “Şiddetin Nedenleri Genel” , “Okul ve Öğrenci İlişkisi” ve “Okul Yönetimi” boyutlarında fark anlamlıdır. Bu durum ilköğretim kurumlarında I.kademede (1-5. Sınıf) çalışan yöneticilerin II. kademede çalışan yöneticilere göre şiddetin nedenlerini daha olumlu buldukları görülmektedir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim kurumlarında görülen şiddetin önlenmesine ilişkin yönetici görüşleri onların; (a) cinsiyetlerine, (b) yaşlarına, (c) mezun oldukları okul türüne, (d) öğretmenlikteki toplam hizmet sürelerine, (e) çalıştıkları kademeye göre farklılık göstermekte midir?” biçiminde belirlenen beşinci alt problemin çözümüne ilişkin olarak İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemliliği Testi (*t*-testi) sonuçları tablolarda gösterilmektedir.

(a)Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında cinsiyete göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında cinsiyetlerine göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 27’de sunulmaktadır.

Tablo 27
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre
Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları

Boyutlar	Cinsiyet	N	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi (Genel)	Erkek	59	3.99	.45	79	.87	P=.39
	Kadın	22	3.89	.43			Fark Önemsiz
Değerler Geliştirme	Erkek	59	4.41	.52	79	.88	P=.81
	Kadın	22	4.37	.53			Fark Önemsiz
Okul- Aile	Erkek	59	3.29	.58	79	.24	P=.13
	Kadın	22	4.07	.61			Fark Önemsiz

Tablo 27’de görüldüğü gibi yöneticilerin cinsiyetlerine göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarını saptamak amacıyla yapılan t- testi sonucuna göre hiçbir boyutta fark anlamlı bulunmamıştır.

(b)Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında yaşa göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında yaşlarına göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 28’de sunulmaktadır.

Tablo 28
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin
Yaşlarına Göre Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, t- testi Sonuçları)

Boyutlar	Yaş	n	O	SS	Sd	t	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	25-45 yaş	37	4.04	.32	79	1.5	P=.12
	46 yaş ve üstü	44	3.89	.52		7	Fark önemsiz
Değerler Geliştirme	25-45 yaş	37	4.51	.40	79	1.8	P=.06
	46 yaş ve üstü	44	4.30	.59		7	Fark önemsiz
Okul -Aile	25-45 yaş	37	4.28	.51	79	.70	P=.49
	46 yaş ve üstü	44	4.19	.66			Fark önemsiz

Tablo 28’de görüldüğü gibi yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında yaşlarına göre hiçbir boyutta anlamlı farklılık bulunmamıştır.

(c)Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında mezun oldukları okul türüne göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 29’da sunulmaktadır

Tablo 29
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin
Mezun Oldukları Okul Türüne Göre
Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*- testi Sonuçları)

Boyutlar	Mezun Olduğu Okul Türü	N	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	Eğitim Fakültesi	36	3.88	.50	79	1.36	P = .17
	Diğer	45	4.02	.39			Fark önemsiz
Değerler Geliştirme	Eğitim Fakültesi	36	4.37	.61	79	.41	P = .67
	Diğer	45	4.42	.45			Fark önemsiz
Okul-Aile	Eğitim Fakültesi	36	4.06	.63	79	2.37	P = .02 Fark önemli*
	Diğer	45	4.37	.53			

*($p < .05$)

Tablo 29’da görüldüğü gibi yöneticilerin şiddetin nedenlerine ilişkin algılarının mezun oldukları okul türüne göre “Okul-aile” boyutunda fark önemlidir. “Şiddetin Önlenmesi Genel” ve “Okul-Aile” boyutlarında fark önemli değildir.

(d)Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında çalıştıkları

kademeye göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında çalıştıkları kademeye göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 30’da sunulmaktadır.

Tablo 30
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre
Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*- testi Sonuçları)

Boyutlar	Çalıştıkları Kademe	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	I.Kademe	47	3.93	.50	79	.62	P = .54
	II.Kademe	34	3.99	.37			Fark önemsiz
Değerler Geliştirme	I.Kademe	47	4.36	.58	79	.71	P = .48
	II.Kademe	34	4.45	.43			Fark önemsiz
Okul-Aile	I.Kademe	47	4.22	.60	79	.31	P = .76
	II.Kademe	34	4.26	.60			Fark önemsiz

Tablo 30’da görüldüğü gibi yöneticilerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında hiçbir boyutta fark önemli bulunmamıştır.

(e)Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında meslekteki toplam hizmet sürelerine göre farklılıkların önemli olup olmadığı; Yöneticilerin şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasında meslekteki toplam hizmet sürelerine göre önemli fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan *t*-testi sonuçları Tablo 31’de

sunulmaktadır.

Tablo 31
Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin
Meslekteki Toplam Hizmet Sürelerine Göre
Şiddetin Önlenmesine İlişkin Algıları
(Ortalama, Standart Sapma, *t*- testi Sonuçları)

Boyutlar	Toplam Hizmet Süresi	n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	1-5 Yıl	7	3.88	.52	79	.51	P = .61
	6 yıl ve üstü	74	3.97	.44			Fark önemsiz
Değerler Geliştirme	1-5 Yıl	7	4.37	.64	79	.12	P =.90
	6 yıl ve üstü	74	4.40	.52			Fark önemsiz
Okul- Aile	1-5 Yıl	7	4.04	.59	79	.92	P = .36
	6 yıl ve üstü	74	4.25	.60			Fark önemsiz

Tablo 31’de de görüldüğü gibi yöneticilerin meslekteki toplam hizmet sürelerine göre şiddetin önlenmesine ilişkin algıları arasındaki fark hiçbir boyutta anlamlı çıkmamıştır.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin; (a) şiddetin nedenlerine (b) şiddetin önlenmesine ilişkin görüşlerinde farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenen beşinci alt problemin çözümüne ilişkin olarak İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemliliği Testi (*t*-testi) sonuçları tablolarda gösterilmektedir.

(a) İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin görüşlerinde farklılık var mıdır?" İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin görüşlerinde fark Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32
Öğretmen ve Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin
Şiddetin Nedenlerine İlişkin
Algılarındaki Farklılık
(Ortalama, Standart Sapma, *t*-testi Sonuçları)

Boyutlar		n	O	SS	Sd	<i>t</i>	Önem Denetimi
Şiddetin Nedenleri Genel	Yönetici	81	3.73	.58	298	3.83	P = .000 Fark Önemli*
	Öğretmen	219	3.97	.45			
Okul ve Öğrenci İlişkisi	Yönetici	81	3.63	.72	298	3.11	P = .002 Fark Önemli*
	Öğretmen	219	3.88	.58			
Okul Dışı Etkenler	Yönetici	81	3.68	.50	298	4.27	P = .000 Fark Önemli*
	Öğretmen	219	3.93	.42			
Okul Yönetimi	Yönetici	81	3.18	.76	298	2.10	P = .03 Fark Önemli*
	Öğretmen	219	3.37	.67			

*(p<.05)

Tablo 32’de görüldüğü gibi şiddetin nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinde “Şiddetin Nedenleri Genel” “ Okul ve Öğrenci İlişkisi” “Tekrarlanan Şiddet” ve “Okul Yönetimi” boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur. Bu durum yöneticilerin okul idaresi içerisinde öğrencilerle fazla iletişim kuramadıkları veya onlardan uzaklaştıkları anlamına gelebilir. Erçetin (2005) tarafından yapılan “Suç, Suçluluk, Nedenlerine İlişkin Algılar” adlı çalışmada Denizli ilinde bulunan 52 müdür ve 28 müdür yardımcısına suç ve suçla ilgili algıları sorulmuştur. Araştırma sonucunda yöneticilerin genel olarak okullarında meydana gelen olayları net olarak resmiyete geçirmedikleri bulgusu elde edilmiştir. Bu durumda yöneticilerin okullarını koruma sorumluluğunda olduğunu söyleyebiliriz

(b) İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin görüşlerinde farklılık var mıdır?” İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin görüşlerinde fark Tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 33
Öğretmen ve Yöneticilik Yapmış Öğretmenlerin
Şiddetin Önlenmesine İlişkin
Algılarındaki Farklılık

Boyutlar		n	O	SS	Sd	t	Önem Denetimi
Şiddetin Önlenmesi Genel	Yönetici	81	3.96	.44	298	4.01	P = .00
	Öğretmen	219	4.15	.32			Fark önemli*
Değerler Geliştirme	Yönetici	81	4.40	.52	298	3.78	P = .00
	Öğretmen	219	4.60	.37			Fark önemli*
Okul- Aile	Yönetici	81	4.23	.60	298	3.24	P = .01
	Öğretmen	219	4.44	.46			Fark önemli*

Tablo 33’te görüldüğü gibi yönetici ve öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin görüşlerinde “Okul-Aile” , ”Şiddetin Önlenmesi Genel” ve “Değerler Geliştirme” boyutlarında fark önemlidir. Bu durum bize tıpkı bir önceki alt problemde olduğu gibi yöneticilerin öğretmenlerden daha az öğrencilerle birebir ilişki içerisine girdiklerini, yavaş yavaş öğrencilerin günlük sorunlarından uzaklaştıklarını ve evrak işleriyle boğuştuklarını gösterebilir. Ayrıca araştırmanın ilköğretim okullarında uygulandığı göz önüne alınırsa buradaki öğretmenlerin öğrencilerle ilişkilerinin daha yakın olduğu ve bu yüzden burada görev yapan öğretmenlerin öğrencilerle daha çok empati kuracakları düşünülebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlar ve bulgulardan yola çıkılarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

- 1- İlköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin ilköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında “Okul Dışı Etkenler” boyutu ($p=4.29$) ile en yüksek puanlamayı almıştır. Bu durum bize araştırmaya katılan öğretmenlerin genelinin bu boyuttaki maddeleri şiddetin nedeni olarak gördüklerini göstermektedir.
- 2- İlköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin ilköğretim kurumlarında görülen şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Değerler Geliştirme” boyutu en yüksek puanı ($p=4.60$) almıştır. Bu durum bize öğretmenlerin şiddetin önlenmesini öğrencilere okul içinde ve okul dışında olumlu davranış kazandırmayla mümkün olacağı görüşünde olduklarını gösterir.
- 3- İlköğretim kurumlarında yöneticilik yapan öğretmenlerden şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında en yüksek puanı ”Okul Dışı Etkenler” boyutu almıştır ($p=4.44$). En düşük puanı ise “Okul ve Öğrenci İlişkisi” boyut almıştır ($p=3.63$). Bu durum yöneticilik yapmış öğretmenlerinde tıpkı diğer öğretmenler gibi okul dışı etkenler boyutundaki maddelerin öğrencilerde görülen şiddetin nedeni olduğu kanısındadır. Okul ve öğrenci ilişkisi boyutunun düşük çıkması yöneticilik yapmış öğretmenlerin okulla ilgili olayları şiddetin nedeni olarak görmediklerini göstermektedir.
- 4- İlköğretim kurumlarında yöneticilik yapan öğretmenlerin şiddet önlenmesine ilişkin algılarında “Değerler Geliştirme” boyutu 4.35 puan almıştır. Bu durum yöneticilik yapmış öğretmenlerinde öğretmenler gibi olumlu davranış geliştirmenin öğrencilerde görülen şiddetin önlenmesinde önemli ve etkili olduğu görüşündedirler.
- 5- Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında sadece “Okul Dışı Etkenler” boyutunda fark anlamlı bulunmamıştır. Bu da bize hem kadın hem de erkek öğretmenlerin şiddetin nedenini büyük ölçüde okul dışı etkenlere

bağladıklarını göstermektedir. “Okul ve Öğrencisi” boyutunda fark erkek öğretmenler lehine anlamlıdır. Kadın öğretmenlerin öğrencilerle daha olumlu ilişki kurdukları ve erkek öğretmenlerin öğrencilerle yaşadıkları sorunları yaşamadıkları bilinen bir gerçektir.”Okul Yönetimi” boyutunda da fark erkek öğretmenlerin lehinedir. Bu durumda bize kadın öğretmenlerin halen daha okul yönetiminde etkin olmadıkları ve bu yüzden okul yönetimi ve öğrenciler arası ilişkileri tam anlamlandıramadıklarını gösterebilir.

- 6- Öğretmenlerin yaşa göre şiddetin nedenlerine ilişkin algıları için yapılan varyans çözümlerinde sadece “Okul Dışı Etkenler” boyutunda fark önemli bulunmamıştır. Diğer tüm boyutlarda fark “25 yaş ve küçük” öğretmenler için daha anlamlı bulunmuştur. Yaşı küçük öğretmenlerin şiddetin nedenleri konusunda yaşı büyük öğretmenlere göre daha objektif olduklarını göstermektedir.
- 7- Öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında “Okul ve Öğrenci İlişkisi” , “Okul Yönetimi” ve “Şiddetin Nedenleri Genel” boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur. Bu anlam tüm boyutlarda eğitim fakültesi mezunları bölümünde daha düşük ortalamaya sahiptir. Bu durum bize diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin olarak daha olumsuz olduklarını göstermektedir.
- 8- Öğretmenlerin toplam hizmet sürelerine göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında ”Şiddetin Nedenleri Genel” ve “ Okul ve Öğrenci İlişkisi” boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur. Bu anlam 1-5 yıldır öğretmenlik yapanlar açısından daha anlamlıdır. Bu durum bize öğretmenlerin meslekteki kıdemleri arttıkça okulda yaşanan olaylara daha sıradan baktıklarını göstermektedir. Gerçektende öğretmenler yıllar içerisinde gerek ekonomik sıkıntılardan gerekse meslekteki tatminsizliklerinde ideallerini kaybetmektedirler.
- 9- Öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında hiçbir boyutta fark anlamlı bulunmamıştır.
- 10- Öğretmenlerin cinsiyete göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında tüm boyutlarda fark önemsizdir.

- 11-Öğretmenlerde yaşa göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Şiddetin Önlenmesi Genel” ve “Okul ve Aile “ boyutlarında fark önemlidir. Fark “25 yaş ve küçük” öğretmenler için daha anlamlıdır. Bu durum bize genç öğretmenlerin yaşı büyük öğretmenlere göre adı geçen boyutlarda okullu daha olumsuz etkiye sahip gördüklerini göstermektedir.
- 12-Öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Değer Geliştirme” boyutunda önemlidir. Fark diğer fakülteden mezun olanlar lehinedir. Bu durum diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin eğitim fakültesi mezunlarına göre değerler geliştirmeyi şiddetin önlenmesi için daha önemli etkiye sahip bulmuşlardır.
- 13-Öğretmenlerin meslekteki toplam hizmet sürelerine göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Okul- Aile” boyutunda önemlidir. Bu fark “1-5 yıl” arası öğretmenler için daha anlamlıdır. Bu durum bize meslekte henüz yeni olan öğretmenlerin daha kıdemlilere göre okul aile ilişkisini şiddetin önlenmesi için daha önemli bulduklarını göstermektedir.
- 14-Öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında fark tüm boyutlarda önemsizdir.
- 15-İlköğretim kurumlarında yöneticilik yapmış öğretmenlerin cinsiyetlerine göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında tüm boyutlarda fark önemsizdir.
- 16-Yöneticilik yapmış öğretmenlerin yaşlarına göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında tüm boyutlarda fark önemsizdir.
- 17-Yöneticilik yapmış öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında fark tüm boyutlarda anlamlı çıkmıştır. Fark tüm boyutlarda eğitim fakültesi mezunları için daha düşük değerdedir. Sadece “Okul Yönetimi” boyutunda diğer fakülte mezunlarının ortalaması eğitim fakültesi mezunlarının ortalamalarından düşüktür. Bu durum bize eğitim fakültesi mezunu olan ve yöneticilik yapmış öğretmenlerin okul yönetimini şiddetin nedeni olarak gördükleri anlamına gelebilir. Bu da yöneticilerin okulda karşılaştıkları bazı sorunlara yeterli düzeyde erişemedikleri özeleştirisinde bulduklarının kanıtı olabilir.

- 18- Yöneticilerin meslekteki kıdem yıllarına göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında tüm boyutlarda fark önemsizdir.
- 19- Yöneticilerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında “Şiddetin Nedenleri Genel” ,“Okul ve Öğrenci İlişkisi” ve “Okul Yönetimi” boyutlarında fark önemli bulunmuştur. Fark II. kademedeki yöneticilik yapmış öğretmenlerin lehinedir. Bunun sebebi olarak şiddet davranışlarının üst sınıflarda daha çok görüldüğü ve yöneticilerin II. Kademedeki bu tip olaylarla daha çok karşılaştıkları söylenebilir.
- 20- Yöneticilerin yaşa göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında fark tüm boyutlarda önemsiz bulunmuştur.
- 21- Yöneticilerin yaşa göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında fark tüm boyutlarda önemsiz bulunmuştur.
- 22- Yöneticilerin mezun oldukları okul türüne göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Okul ve Aile “ boyutunda fark önemli bulunmuştur. Fark diğer fakülte mezunları lehinedir. Bu da bize eğitim fakültesi mezunlarının “Okul- Aile” boyutundaki maddeleri diğer fakülte mezunlarına göre daha az şiddetin önlenmesine neden olarak gördüklerini göstermektedir.
- 23- Yöneticilerin çalıştıkları kademeye göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında fark önemsizdir.
- 24- Yöneticilerin meslekteki toplam hizmet sürelerine göre şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında fark tüm boyutlarda önemsizdir.
- 25- İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin şiddetin nedenlerine ilişkin algılarında fark “ Şiddetin Nedenleri Genel” ,“Okul ve Öğrenci İlişkisi” , “Tekrarlanan Şiddet” ve “Okul Yönetimi” boyutlarında fark önemlidir. Fark öğretmenlerin lehinedir. Öğretmenler tüm boyutlarda verilen maddeleri yöneticilere göre daha fazla şiddetin nedeni olarak görmektedirler. Bu sonuç yöneticilerin zamanla yönetim işleri yüzünden öğretmenlikte sahip oldukları bakış açısını kaybettikleri anlamına gelebilir. Zaten araştırmada hayatlarının belli bir döneminde yöneticilik yapmış öğretmenleri yöneticiler olarak değerlendirmenin nedeni de budur.

26- İlköğretim kurumlarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin şiddetin önlenmesine ilişkin algılarında “Şiddetin Önlenmesi Genel” , “Değerler Geliştirme” ve “ Okul ve Aile İlişkisi” boyutlarında fark önemlidir. Fark öğretmenler lehinedir. Öğretmenler öğrencilerle kurdukları ilişki bakımından daha gerçekçi bir bakış açısına sahip olabilirler. Yöneticiler ise yönetim işleri, mevzuat gibi işlerle uğraşmaktan öğrencilerle kuracakları empatiyi zamanla kaybetmektedirler.

Uygulayıcıya Öneriler

- 1- MEB’e bağlı tüm kurumlarda yönetici ve öğretmenlerin çok boyutlu şiddet eğitimi almaları sorunu tanımaları ve büyüklüğünü anlamaları açısından önemlidir.
- 2- Okul rehber öğretmenlerinin uzman görüşlerinin sağlıklı açıdan değerlendirilmesine olanak sağlanmalıdır.
- 3- Sınıf öğretmenleri mutlaka aile ziyaretleriyle çocuğun ev ortamı hakkında bilgi toplamalıdır.
- 4- Okulun güvenlik ekipmanlarını arttırmak yerine okul ortamının kalitesini arttırmak daha önemlidir.
- 5- Şiddet tanımı kapsamına giren tüm eylemler net bir şekilde açıklanmalı, sözel şiddet kapsamına giren eylemler göz ardı edilmemelidir.
- 6- Öğrencilerin okul içinde enerjilerini doğru yönlendirebilecek etkinlik ve alanlar oluşturulmalıdır.
- 7- Okul içi sosyal faaliyetler etkili olarak uygulanmalıdır.
- 8- Sorunlu öğrenciler okuldan uzaklaştırılmamalı, onların okullun sağlıklı ortamından yararlanması sağlanmalıdır.
- 9- Yöneticilerin öğretimsel liderlik davranışı kazanmaları öğretmen ve öğrencilerle sağlam ve olumlu ilişkiler kurmaları okulun işleyişi ve sorunlara yapıcı müdahaleler için gereklidir. Buda yönetici atamalarının daha gerçekçi bir sisteme oturtulmasıyla oluşabilir.
- 10- Öğretmenlerin yaşa bağlı olarak kaybettikleri idealizmi, çalışma azmini arttıracak yöntemler bulunmalıdır.

Araştırmacıya Öneriler

- 1- Televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların üzerindeki etkileri araştırılmalıdır.

- 2- Çizgi filmlerdeki şiddet sahnelerinin çocuklar üzerindeki etkisi araştırılmalıdır.
- 3- Şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin öğretmenler ve yöneticiler arasındaki farkların niçin doğduğu araştırılmalıdır.
- 4- Araştırmaya katılan tüm yetişkinlerin televizyondaki şiddet içerikli yayınlarda rahatsız olduğu halde bu tip yayınların niçin çocukların da izleyebileceği saatlerde gösterildiği araştırılmalıdır.
- 5- Yetişkinlerin rahatsız olduğu yayınların neden bu kadar reyting aldığı araştırılmalıdır.
- 6- Çocukların şiddet kavramını nasıl tanımladıkları, bu kavramın içine hangi eylemleri koydukları araştırılmalıdır.
- 7- Öğrencilerin hangi durumlarda ve ne için şiddet davranışına başvurdukları tespit edilmelidir.
- 8- Öğretmenlerin yönetici davranışlarına bakışı ile yöneticilerin kendi davranışlarına bakışı arasındaki farklılığın boyutu ve nedeni araştırılmalıdır.
- 9- Yöneticilerin şiddet olayları karşısındaki tepkileri ve sorun çözme anlayışları araştırılmalıdır.
- 10- Okul bahçesinin betonlaşması, daraltılması öğrencilerin oyun alanlarının azaltılmasının onların şiddet davranışları üzerindeki etkisi araştırılmalı.
- 11- Okul- aile arası ilişkinin güvene dayalı ve kuvvetli bir şekilde gelişmesi için yapılacaklar araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Aktaş A.M.(2006); **Aile İç Şiddet** , İstanbul, Elma Yayıncılık.

American Academy of Child and Adolencenst Psychiatry (2004) Children and Tv Violence <http://www.aacap.org/publications/factsfam/violence.html> 29,07,2007

Arendt H.(2006); **Şiddet Üzerine**, İstanbul ,İletişim.

Aral N.(2004) ; Fiziksel İstismar ve Çocuk, Tekışık Web Ofset Tesisleri Ankara.

Atauz S.(1991) "**Kitle İletişim Araçlarında Çocuk İstismarı ve İhmali**", Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara, 233-243

Atabek E.,(1999) **Gençlerde Şiddet**, Cumhuriyet Gazetesi 25,05,1999

Alpay Ş., (2002) **Şiddet ve TV** Milliyet Gazete 06,01,2002

Ayrancı Ü.(2004) **Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi** Anadolu Psikiyatri Dergisi Sayı:5

Aydın B.(2004) **Çocuk ve Ergen Psikolojisi** 1, Baskı Atlas Yayınları İstanbul

Balcıoğlu İ.(2001) **Şiddet ve Toplum** Bilge Yayınları İstanbul

Bilir,Ş., Arı,M., Dönmez,N., ve Güneysu,D., "**4-12 Yaşları Arasında 16.100 Çocukta Örselenme Durumları ile İlgili Bir İnceleme**", Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara, 45-53, 1991.

Başal H.A.(1999) **3-6 Yaş Çocukların Günlük Yaşamlarında Televizyon ve Televizyon ile İlgili Ana- Baba Görüşleri**, İletişim Ortamında Çocuk Birey Sempozyumu Bildiriler El Kitabı Eskişehir

Batur (1998) **Bilim Kurgu Sinemasında Şiddet ve İdeoloji** Kitle Yayınları Ankara

Beckman J.D.(1996) Television Violence What Research Says About Its Effect on Young Children <http://jeannebekman.com/page18.html> 05,04,2007

Büker S. Kıran A. (2004) **Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet** Alan Yayınları İstanbul

Cillessen A. (2002) Understanding the Predictors of Violente Adolescent Behavior USA Today Magazine 1. 30 06,10,2002 <http://www.ebscohost.htm>

Cogito Dergisi (1996) **Şiddet Sayısı** İstanbul ,YKY.

Çetin, H.,**Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları Yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Psikolojisi Programı Yüksek Lisans Tezi Ankara 2004

Çöğün,M. **Ekrandaki Şiddet Görüntülerinin Çocuklar Üzerindeki Kötü Etkileri** İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi İstanbul 1997

Dündar ,C.**Televizyon ve Şiddet**,Cogito s:6-7 1996

Darwin C.(2002) **İnsanlığın Türeyişi** Onur Yayınları Ankara

Durkheim E.(1986) **İntihar** Ankara Unicef

Dahberg,LL(1998) Youth Violence in the United States Major Trends Risk Faktors and Preventive Medicine

Erten Y. Ardalı C.(1996) **Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları** Cogito s:6-7 1996

Eğitim-Sen(2006);**Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet** İstanbul,Eğitim-Sen Yayınları.

Erçetin Ő.(2006); **Çocuk ve Suç** Ankara Hegem Yayıcılık.

Erçetin Ő.(2005); **Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu** Ankara Hegem Yayıcılık

Froom,E.(1982) **Çağımızın Özgürlük Sorunları**, Ankara: Bayraktar

Gümüş,A.,Tümkaya, S., Dönmezler, T.(2004). **Sıkıştırılmış Okullar**. Adana’da İlköğretim Okulları, Öğretmenleri ve Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Ankara:Eğitim-Sen Yayınları

Gümüş,A. (2006) **Farklı Bir Kültürel Sistem Olarak Etnosentrizm ve Okul’** Zil ve Teneffüs ,s:3

Gümüş, A.(2004) ,**Lise Taramaları** ,Eğitim-Sen Yayınları

Gözütok ,D.,Er, O.,Karacaoğlu, Ö.C.(2006) **Okulda Dayak (1992-2006 Yılları) Karşılaştırması**, Şiddet ve Okul :Okul Çevresinde Çocuğa Karşı Alınabilecek Önlemler Sempozyumu 28-31 Mart 2006, İstanbul: MEB

Gögün a (2002) **Kadınlar Koca Dayağını Saklıyor** Milliyet Gazetesi 23,01,2002

Güz N.(1996) **Açık Toplum Demokrasi Kitle İletişim Araçları** Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı Sayı 11 Eylül Ekim

Gerbner, Grossmorgan, Signirolli (1982) Charting the Mainstream Television’s Contribution to Political Orientation Journal of Communication

Herrenkohl(2000) Developmental Risk Factors for Youth Violence Journal of Adolescent Health

İnal K.(2004);**Eğitim ve İktidar**, Ankara,Ütopya Yayınevi

Karasar N.(1999) **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, İstanbul, Nobel Yayınları

Kaptan S.(1995) **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri** , Ankara, Tekışık Yayınları

Kebapçı A.R.**Televizyon Ana Haber Bülteninde Şiddet Olgusu** Marmara Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi İstanbul 2001

Koçak, A.**Televizyon İzleyici Davranışları Televizyon İzleyicilerinin Tercihleri ve**

Doyumları Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Tezi Konya 2001

Kalin C.**Television , Violence and Children Media Lieyeracy**

<http://interact.uoregon.edu/kalin.html> 09,04,2007

Köknel Ö. (2000) **Bireysel ve Toplumsal Şiddet** Altın Kitaplar Basımevi

Kocadaş B. (2002) **Orta Öğretim Çağı Gençliğinin Şiddet Eğiliminde Görsel**

Medyanın Etkisi Malatya Örneği İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı Yayımlanmış Doktora Tezi

Morgan , Clifford T. (1993) **Psikolojiye Giriş** Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Yayınları 10, Baskı Ankara

Mertoğlu M.(2006) **1997-2005 Yılları Arasında İstanbul'da Öğretmenlerin**

Öğrencilere Uyguladığı Şiddetin İncelenmesi 1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde

Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Uluslararası Katılımlı Sempozyum

Bildiri Özetleri

Milli Eğitim Dergisi(2001) s;151

MEB, (2006) **Şiddet ve Okul Sempozyumu Bildiri El Kitabı** Ankara MEB Yayınları.

3. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu; (2005), Ankara ,Yorum Matbaacılık

MEB Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği. Resmî Gazetede
Yayın Tarihi ve Sayısı :31/1/1995 -22188

Michoud, Y.(1994) **Şiddet**,İstanbul:İletişim

Merttürk, R. **Bilgisayar Oynayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Saldırganlık, Depresyon ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi** Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü Yüksek Lisans Tezi İstanbul 2005

Nesrin Koşar, **Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refah Alanı**, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1989.

Oktay A., Peri C.(1997) **Okulöncesinde İzlenen Televizyon Programları ve Bu programların eğitimsel değeri** 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 10-12 Eylül Kongre Bildiri Özeti Kitabı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eskişehir

Oskay Ü.(1999) **İletişimin ABC'si** Der Yayınları İstanbul

Orhan E. (1997) **Televizyonda Yayınlanan Şiddet, Cinsel ve Dini İçerikli Filmlerin ve Çizgi Filmlerin Çocukların Dini Duyguları Üzerine Etkisi** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Konya

Özcebe H ve Diğerleri (2006) **Ankara'da Bir İlköğretim Okulunda Erken ve Orta Dönem Adolanslarda Şiddet Algısı ve Şiddet Davranışı Sıklığının Değerlendirilmesi** 1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Uluslararası Katılımlı Sempozyum Bildiri Özetleri

Pınar,N., **Görsel Medya Ve şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi** Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Konya 2006

Postman ,N. **Çocukluğun Yok Oluşu** İmge Kitabevi Ankara 1995

Pişkin M.(2006) **Akran Zorbalığı Olgusunun İlköğretim Öğrencileri Arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi** 1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Uluslararası Katılımlı Sempozyum Bildiri Özetleri

Pişkin M. (2002) **Okul Zorbalığı (Tanımı Türleri) İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler** Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 2

Postman N(1994) **Televizyon Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem** Ayrıntı Yayınları İstanbul

Polat O.(2001) ;**Çocuk ve Şiddet**, Der Yayınları

Scognamillo ,G. **Şiddet Toplum Birey ve Kan** Cogito s:6-7 1996

Tezcan M.(1996) **Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul** Cogito s:6-7 1996

Topçuoğlu N.(1996) **Basında Reklam ve Tüketim Olgusu** Vadi Yayınları Ankara

Turam E.(1998) **Tv'deki Şiddet ve Çocuklara Etkisi Üzerine Farklı Bir Bakış** Cogito s:6-7 1996

Tsytsarev S.V.& Callahen C.V.(1995) **Motivational Approach to Violent Behaviour Across- Cultural Perspective** Preager Publish

Tüner E.(1995) **Şiddetin Çocukları** Kültür Dünyası Dergisi Sayı 5 Eylül Ekim

Ünsal A.(1996) **Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi** Cogito s:6-7 1996

Zeytinoğlu,S., ve Kozcu,Ş., **"Fiziksel Çocuk İstismarı Konusunda Bir Araştırma"**, Aile Yazıları 3. Birey Kişilik ve Toplum. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi: 5/3, Devran Matbaası, Ankara, 391-398, 1990.

Yavuzer H. (2006); **Çocuk ve Suç** , İstanbul , Remzi Kitapevi

Yalın A.(1998) Televizyondaki Şiddet ve Müstehcenliğin Çocuk ve Aile Üzerindeki Etkisi Paneli AAK

WilliamsS.A.& Myers S.j.(2004) Adolescent violence the ABFN Journal

Hususi idarelerden maaş olan ilkokul öğretmenlerinin kadrolarına terfi, taltif ve cezalandırmalarına ve bu öğretmenler için teşkil edilecek sağlık ve içtimai yardım sandığı ile yapı sandığına ve öğretmenlerin alacaklarına dair kanun. Kanun numarası: 4357. Kabul tarihi: 13/1/1943.Yayımlandığı resmî gazete: 19/1/1943 Sayı: 5308 Tertip: 3 Cilt:24, Sayfa:148.

